

บทที่ 3

องค์กรกลางกับการเลือกตั้งไทย

ความนำ

ปัจจัยสำคัญในระบอบประชาธิปไตย คือ การ “มีสิทธิ์ มีเสียง มีส่วน” เพราะเป็นการให้สิทธิแก่ประชาชนในการกำหนดตัวผู้บริหารประเทศ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง โดยประชาชนเป็นผู้เลือกตัวแทนให้ทำหน้าที่ตัดสินใจแทนตน ให้นำความคิดความต้องการของประชาชนไปเรียกร้องและเสนอแนะแก่ผู้บริหารประเทศ เพื่อกำหนดนโยบาย แผน โครงการ ให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ดังนั้น การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องจัดให้มีการเลือกตั้งเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้นำทางการเมืองเข้ามาเสนอตัวแข่งขันการเลือกตั้งจึงเป็นกระบวนการของประชาชน โดยประชาชน เพื่อให้ได้ผู้ที่มีความดีความสามารถมารับใช้ประชาชน

การเลือกตั้งหลาย ๆ ครั้งที่ผ่านมาของประเทศไทย จากผลของการแข่งขันกันอย่างสูงระหว่างผู้สมัคร การขาดความรู้ ความเข้าใจ ในความสำคัญของระบอบประชาธิปไตยของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง บทบัญญัติของกฎหมายการเลือกตั้งที่ไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง อุปสรรคในการปฏิบัติและการละเลยในการบังคับใช้กฎหมาย ผลที่เกิดขึ้นคือการซื้อเสียง การขายเสียง และการทุจริตประพฤติมิชอบต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลเสียหายต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยและการพัฒนาประเทศ¹

¹ องค์กรกลาง, เอกสารเกี่ยวกับการบริหารงาน สำนักงานองค์กรกลางจังหวัด สำหรับการอบรมสัมมนากรรมการจังหวัด/วิทยากรระดับภาค, (อัดสำเนา), หน้า 1.

รูปแบบของการกระทำความผิด ของผู้สมัครและพรรคการเมือง

การแจกเงินหรือสัญญาว่าจะแจกเงินให้แก่ชาวบ้านโดยตรงหรือผ่านตัวแทน รวมทั้งการจัดเลี้ยงโดยผู้สมัครหรือตัวแทน โดยส่วนใหญ่จะเป็นการจัดเลี้ยงห้วคະແນ่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนทั่วไป ทั้งในโรงแรม ภัตตาคาร คาเฟ่ ตามบ้านของผู้เป็นห้วคະແນ่ ใหญ่ นอกจากการจัดเลี้ยงทั่วไปแล้วยังปรากฏให้เห็นในรูปแบบต่าง ๆ อีกมากมาย เช่นการจัดเลี้ยงที่แฝงไปกับประเพณีต่าง ๆ ของชาวบ้าน เช่น งานเลี้ยงวันเกิด งานโกนผมไฟของชาวบ้าน การจัดเลี้ยง โดยเหมาร้านอาหาร เช่น ร้านก๋วยเตี๋ยว ร้านข้าวแกง โดยเปิดให้กินฟรี โดยเป็นที่รู้กันว่าผู้สมัครรายใดเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายให้ การลงทุนจัดงานแต่งงานของตนเอง หรือบุตรหลาน เพื่อถือโอกาสเลี้ยงและหาเสียงให้แก่ตนเอง การจัดเลี้ยงอาหารให้แก่กลุ่มผู้ปฏิบัติงานในการหาเสียงของผู้สมัคร โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมาร่วมทานได้ การจัดงานบอลล์เพื่อหาเสียง การเลี้ยงข้าวห้วคະແນ่ผู้ที่มาฟังการปราศรัย การจัดเลี้ยงวันเกิดให้แก่ชาวบ้าน รวมถึงการแจกของ และการเสนอประโยชน์ ในรูปแบบต่าง ๆ ในการสมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งได้กลายเป็นประเพณีไปแล้วว่าผู้สมัครจะใช้วิธีการแจกของอุปโภค บริโภค ในการหาเสียงให้ได้รับการเลือกตั้ง และในทางกลับกันประชาชนจำนวนหนึ่งก็จะเรียกร้องของแจกจากผู้แทน รายการของแจกเริ่มจากของใหญ่สุด เช่น วัสดุก่อสร้าง ดินลูกรัง ที่ให้แก่ชุมชน หมู่บ้าน จนถึงของใช้ส่วนตัวมากมาย ซึ่งจากรายงานที่ได้รับจากอาสาสมัครสังเกตการณ์ มีรายการของที่นิยมแจก ดังนี้ สურา ผ้าห่ม ผ้าขนหนู วัสดุก่อสร้าง กระถางต้นไม้ พวงหรีดในงานศพ อุปกรณ์การเรียน เสื้อทุนการศึกษา เต็นท์ให้แก่หมู่บ้าน บุหรี่ นาฬิกา วิทยุเทป ม้วนเทป ม้วนเทปสอดไส้เงิน กระเป๋าเงินพร้อมเงิน แก้ว อี๋ ขนมโดนัท ฮานามิสอดไส้เงิน เครื่องขยายเสียงให้หมู่บ้านหรือวัด จัดสรรที่ดินราคาถูก ต่อเติมอาคาร ปูย คุปองที่แลกเป็นเงินได้ เครื่องใช้ในครัวเรือน สบู่ ยาสีฟัน ผงซักฟอก วิทยุมือถือให้แก่กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านที่เป็นห้วคະແນ่ น้ำดื่ม บริการรถบรรทุกศพ บริการรถยนต์ สลากกินแบ่งรัฐบาล ให้อาหารกลางวันเด็กในโรงเรียน จัดมหรสพ ดาวนั้รถปิ๊กอัพ สร้อยคอทองคำ บริการพาเที่ยวพัทยา พาเที่ยวประเทศเขมร จ่ายค่าไฟฟ้าให้ตลอดเดือน เป็นเจ้าภาพจ่ายค่าจัดงานศพ ให้เครื่องดับเพลิง กระติกน้ำ ทำห้วคະແນ่บាយน้ำลงคลองชลประทาน ขายสินค้าในราคาถูกผิดปกติ รักษาพยาบาลฟรี ขโมยของชาวบ้านแล้วอาสาติดตามของคืน ฯลฯ

นอกจากนั้น ยังมีเทคนิคและวิธีโงงการเลือกตั้งในรูปแบบอื่น อันได้แก่²

- เวียนเทียน หมายความว่า การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งหลายครั้ง ไม่ว่าจะเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นหรือไม่ก็ตาม โดยอาจใช้หลักฐานในการแสดงตัวเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งปลอม ซึ่งวิธีการนี้เป็นที่นิยมมากที่สุด แต่ก็ขึ้นอยู่กับคณะกรรมการตรวจนับคะแนนว่าจะให้ความร่วมมือในการโงงการเลือกตั้งอย่างไร

- พลร่ม หมายความว่า การที่บุคคลซึ่งไม่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น ไปใช้สิทธิเลือกตั้งแทนผู้อื่นโดยผิดกฎหมาย พฤติกรรมนี้มีส่วนคล้ายคลึงกับการเวียนเทียน

- ไฟไฟ หมายความว่า การใช้บัตรเลือกตั้งปลอม หรือบัตรเลือกตั้งที่มีการกาเครื่องหมายของผู้สมัครรับเลือกตั้งนอกหน่วยเลือกตั้งโดยมิชอบด้วยกฎหมาย แล้วนำไปใส่รวมกับบัตรเลือกตั้งที่มีผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งไปแล้วในบัตรหีบเลือกตั้ง

- บัตรผี หมายความว่า บัตรเลือกตั้งซึ่งผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้อื่นสามารถนำออกมาจากหน่วยเลือกตั้งได้ก่อนหรือระหว่างการลงคะแนนเสียง และนำมาเวียนลงคะแนนเสียงให้แก่เจ้าของบัตรผี

- บัตรเหลือง การใช้กลโกงโดยใช้วิธีการย้ายคนเข้าไปอยู่ในเขตเลือกตั้ง โดยให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองจัดทำบัญชีรายชื่อ และบัตรเหลืองเพื่อให้เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งบัตรเหลืองนี้สามารถใช้โงงการเลือกตั้งได้ง่าย โดยเฉพาะการเวียนเทียน

- การโงงโดยวิธีนับคะแนน ซึ่งมักเกิดขึ้นระหว่างการตรวจนับคะแนนเสียง สันนิษฐานของผู้สมัครแต่ละคน กรรมการตรวจนับคะแนนอาจจะพยายามเพิ่มคะแนนให้แก่ผู้สมัครที่เขาสนับสนุน โดยแกล้งทำเป็นการผิดหมายเลขในระหว่างการตรวจนับคะแนน หรืออาจแกล้งละเลยไม่ยอมกาคะแนนให้แก่ผู้สมัครที่มิพึงตรงข้าม

วิธีการโงงการเลือกตั้งทั้ง 6 วิธีนี้ ในปัจจุบันการโงงโดยวิธีเวียนเทียนเป็นวิธีการที่นิยมที่สุด เพราะสะดวกและการจับผิดก็ยาก การใช้วิธีการโงงใดขึ้นอยู่กับอำนาจและอิทธิพลของหัวหน้าคะแนนและผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งดังกล่าว และต้องมีกรรมการตรวจนับคะแนนในหน่วยเลือกตั้งเป็นผู้สนับสนุน หรือไม่ขัดขวางต่อการดำเนินการ

² โปรดดู ไพฑูรย์ บุญวัฒน์, การจัดตั้งองค์การเพื่อสนับสนุนการเลือกตั้งให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2538), หน้า 11-14.

ความผิดทางอาญาเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 (รวมทั้งที่แก้ไขเพิ่มเติมใหม่ถึง พ.ศ. 2535) พอดีจะจำแนกความผิดทางอาญาได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับการละเมิดหลักความเสมอภาคเท่าเทียมระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้ง ความผิดเกี่ยวกับการละเมิดหลักเสรีภาพของผู้เลือกตั้ง และความผิดเกี่ยวกับการทำลายความบริสุทธิ์ยุติธรรมของผลการเลือกตั้ง

- การละเมิดหลักความเสมอภาคเท่าเทียมระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้ง : พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 (รวมทั้งที่แก้ไขเพิ่มเติมถึง พ.ศ. 2535) ได้บัญญัติหลักความเสมอภาคในส่วนนี้ไว้ เพื่อให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งอยู่ในวิสัยที่จะแข่งขันกันหาเสียงเลือกตั้งอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน โดยบัญญัติบังคับให้เจ้าหน้าที่ของรัฐวางตัวเป็นกลางในการเลือกตั้ง และห้ามผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งเกินกว่าจำนวนค่าใช้จ่ายที่กำหนดไว้ ดังที่ปรากฏในบทบัญญัติ

- มาตรา 15 (การบังคับให้เจ้าหน้าที่ของรัฐวางตัวเป็นกลางในการเลือกตั้ง)
- มาตรา 15 ทวิ (เพื่อปรามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ ลำเอียงเข้าข้างผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือพรรคการเมืองใด)
- มาตรา 32, 33 และ 34 (การห้ามผู้สมัครใช้จ่ายเกินพีดาน)

- การละเมิดหลักเสรีภาพของผู้เลือกตั้ง : พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 (รวมทั้งที่แก้ไขเพิ่มเติมถึง พ.ศ. 2535) ได้บัญญัติห้ามบรรดาบุคคลผู้มีบทบาทในกระบวนการเลือกตั้งกระทำการอันมีลักษณะที่เป็นการรบกวน ขัดขวาง การใช้เสรีภาพในอันที่จะลงคะแนนเลือกตั้งของผู้เลือกตั้งไม่ว่าโดยตรงหรือทางอ้อม ดังที่ปรากฏในบทบัญญัติ

- มาตรา 11 (การห้ามโฆษณาหาเสียงภายในที่เลือกตั้ง)
- มาตรา 12 (การห้ามโฆษณาที่เป็นคุณหรือโทษในช่วงวันเลือกตั้ง)
- มาตรา 13 (ห้ามขาย จำหน่าย แจก หรือจัดเลี้ยงสุราในช่วงวันเลือกตั้ง)
- มาตรา 13 ทวิ (การห้ามการพนันขึ้นต่อเกี่ยวกับผลการเลือกตั้ง)
- มาตรา 35 51 และ 66 (ห้ามให้สินบนแก่ผู้เลือกตั้งและห้ามผู้เลือกตั้งรับสินบน)
- มาตรา 37 (ห้ามทำเครื่องสังเวยที่บัตรเลือกตั้ง)

- มาตรา 41 และ 49 (ห้ามก่อเหตุวุ่นวายขึ้นในที่เลือกตั้งและบริเวณที่เลือกตั้ง)
- มาตรา 65 (ห้ามขัดขวางหรือหน่วงเหนี่ยวการที่ผู้เลือกตั้งจะใช้สิทธิเลือกตั้ง)
- มาตรา 67 (ห้ามวางที่เลือกตั้งให้สำคัญผิด)
- มาตรา 70 (ห้ามเปิดเผยความลับของการลงคะแนนก่อนประกาศผล)

- การทำลายความบริสุทธิ์ยุติธรรมของผลการเลือกตั้ง : พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 (รวมทั้งที่แก้ไขเพิ่มเติมถึง พ.ศ. 2535) ได้บัญญัติห้ามเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจสอบคะแนน และเจ้าหน้าที่คะแนนหรือบุคคลใด ๆ กระทำการอันจะทำให้เกิดความไม่บริสุทธิ์ยุติธรรมในผลแห่งการเลือกตั้ง หรือทำให้ผลแห่งการเลือกตั้งแปรปรวนไปจากเจตจำนงทางการเมืองของประชาชนส่วนใหญ่ รวม 12 มาตรา ดังที่ปรากฏในบทบัญญัติ

- มาตรา 20 (ห้ามบุคคลสมัครรับเลือกตั้งเกินหนึ่งเขตเลือกตั้ง)
- มาตรา 26 (ห้ามบุคคลซึ่งไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเข้าสมัครรับเลือกตั้ง)
- มาตรา 51 (ห้ามเจ้าพนักงาน กรรมการ หรือเจ้าหน้าที่ทุจริต)
- มาตรา 52 (ห้ามเจ้าพนักงาน กรรมการ หรือเจ้าหน้าที่ไม่ทำหน้าที่และขูดขวาง)
- มาตรา 58 (ห้ามผู้เลือกตั้งลงคะแนนเลือกตั้งมากกว่าหนึ่งแห่ง)
- มาตรา 60 (ห้ามโกงการเลือกตั้งโดยวิธี “พลร่ม” และ ไฟไฟ)
- มาตรา 64 (ห้ามแก้ไขจำนวนบัตรเลือกตั้งและจำนวนผู้มาใช้สิทธิ์)
- มาตรา 68 (ห้ามเปิดหีบบัตรเลือกตั้งในระหว่างเวลาเปิดการลงคะแนน)
- มาตรา 69 (ห้ามเปิด เปลี่ยนแปลง หรือทำลายหีบบัตรและบัตรเลือกตั้ง)
- มาตรา 74 (ห้ามทำลายบัตรเลือกตั้ง)
- มาตรา 74 ทวิ (ห้ามเปลี่ยนแปลงความหมายของบัตรเลือกตั้ง)

แนวความคิดในการแก้ปัญหาของไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

การบริหารงานเลือกตั้งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ดำเนินไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม เพราะการเลือกตั้งเกี่ยวข้องกับเจตนารมณ์ของประชาชนทั้งประเทศและมีนัยสำคัญทางการเมืองเป็นอย่างมาก การเลือกตั้งสกปรกเมื่อปี พ.ศ. 2500 เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการทุจริตในการเลือกตั้งมีอิทธิพลกระทบกระเทือนเสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาล และของประเทศชาติมากน้อยเพียงใด ความอดทนของประชาชนต่อความไม่บริสุทธิ์ยุติธรรมมีขอบเขตจำกัด รัฐบาลจึงต้องมีความจริงจังต่อประชาชนและระบอบประชาธิปไตย ซึ่งถือว่าสิทธิทางการเมืองมีความสำคัญ หัวใจของการเลือกตั้ง คือจะต้องจัดเตรียมและตรวจสอบทะเบียนผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ทันสมัยอยู่เสมอ ต้องไม่เปิดโอกาสให้มีการกระทำผิดที่ผิดพลาดและทุจริตเกิดขึ้นได้ ต้องขจัดการเอาเปรียบระหว่างผู้สมัครด้วยกัน ต้องอำนวยความสะดวกในการใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชน และต้องให้กรรมการเลือกตั้งทุกคนรักษาความเป็นกลางอย่างเคร่งครัด รัฐบาลจึงมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่สำคัญ ในการอำนวยความสะดวกให้เกิดความบริสุทธิ์ ยุติธรรมในการเลือกตั้ง แต่การเลือกตั้งจะบริสุทธิ์ยุติธรรมมากขึ้นถ้าประชาชนมีความสนใจที่จะหวงแหน และพิทักษ์รักษาสิทธิทางการเมืองของตน ดังนั้น จึงควรส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการควบคุมการเลือกตั้ง โดยเฉพาะพรรคการเมือง กลุ่มพลังทางการเมือง หรือหน่วยงานอาสาสมัครเกี่ยวกับการเลือกตั้ง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การจัดให้มีองค์กรอิสระขึ้นมากำกับดูแลการบริหารการเลือกตั้งโดยตรงก็จะทำให้ประชาชนมีความมั่นใจในความบริสุทธิ์ยุติธรรมของการเลือกตั้งมากยิ่งขึ้น

แนวความคิดเกี่ยวกับองค์กรกลางในการเลือกตั้งได้เกิดขึ้นเพื่อทำหน้าที่ประสานวัตถุประสงค์ของการเลือกตั้งที่สุจริต ยุติธรรม สามารถสรรหาคandidateที่มีความสามารถเป็นตัวแทนของประชาชน รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยประชาชนเพื่อประชาชน ซึ่งแนวคิดที่ให้ม็องค์กรกลางนี้ไม่ใช่เป็นเรื่องที่เพิ่งเกิดขึ้น แต่ได้เกิดขึ้นอย่างไม่เป็นทางการมาแล้ว เมื่อครั้งการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในปี พ.ศ. 2500, 2511 และ 2518 ได้มีนิสิตนักศึกษา เข้ามามีส่วนร่วมในการสังเกตการณ์การเลือกตั้ง และในปี พ.ศ. 2529 มีการก่อตั้งองค์กรเอกชนในนามของ “กลุ่มอาสาประชามติ” เพื่อเข้าร่วมสังเกตการณ์ในการเลือกตั้งด้วย³

³ คณะทำงานฝ่ายวิชาการ คณะกรรมการติดตามและสอดส่องดูแลการเลือกตั้ง, การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (กรุงเทพฯ : บริษัทเฮลโล่การพิมพ์ จำกัด, 2535), หน้า 154.

คณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้ง ในสมัยรัฐบาลของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช หลังจากที่ได้ยุบสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2519 และได้จัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปขึ้นเมื่อวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2519 กระทรวงมหาดไทยซึ่งมีหน้าที่ดำเนินการในการบริหารงานเลือกตั้งตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ก็ได้เริ่มเตรียมการเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ได้สั่งการถึงผู้ว่าราชการจังหวัดรับผิดชอบและดำเนินการเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามกฎหมายและคำสั่งว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้สั่งการไว้แล้ว เช่น การเตรียมทำบัญชีผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และเตรียมกำหนดหน่วยเลือกตั้ง นอกจากนี้ยังได้จัดตั้ง “ศูนย์อำนวยการเลือกตั้งกระทรวงมหาดไทย” ขึ้นเมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2519 ให้มีหน้าที่ดูแลให้คำปรึกษาแนะนำหน่วยงานต่าง ๆ ที่ควบคุมปฏิบัติงานเลือกตั้งทั่วประเทศ เพื่อให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งนั้น ได้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย และถูกต้องตามกฎหมาย พร้อมกันนี้นายกรัฐมนตรีได้แต่งตั้ง “คณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้ง” แต่ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น ได้แก่ การไม่สามารถทำงานได้อย่างอิสระ และไม่ได้รับการยอมรับจากนักการเมืองและพรรคการเมืองที่เกี่ยวข้อง ทั้งยังมีปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการปฏิบัติงานเลือกตั้ง จึงทำให้คณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้งต้องถูกยกเลิกไปโดยปริยาย

นอกจากนี้ยังมีแนวคิดที่จะกำหนดให้ม็อดกรกลางดูแลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยกำหนดไว้ในร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ก่อนจะมาเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 แต่ได้ถูกตัดไปในที่สุด แม้กระทั่งเรื่องแนวคิดการกำหนดให้ม็อดกรกลางในกฎหมายเลือกตั้งก็ไม่อาจเป็นไปได้ เนื่องจากมีข้อโต้แย้งบางประการ ดังรายละเอียดในแต่ละเรื่อง ดังนี้⁴

1. การที่ไม่กำหนดเรื่องการดูแลการเลือกตั้งในรัฐธรรมนูญ

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ก่อนจะมาเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 โดยในชั้นกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการดูแลการเลือกตั้งไว้ในร่างรัฐธรรมนูญ แต่เมื่อเข้าสู่การพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (แต่งตั้งโดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) เมื่อคราวรัฐประหาร 23 กุมภาพันธ์ 2534) แล้ว คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญได้ตัดออก ดังนั้นเรื่องการดูแลการ

⁴ ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ในชั้นยกร่างโดยคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ และ อูมาสิวี สอาดเยี่ยม, “บทบาทของม็อดกรกลางในการดูแลการเลือกตั้ง” รัฐสภาสาร 40 (สิงหาคม 2535) : 3.

เลือกตั้งจึงไม่มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 อย่างไรก็ดี เพื่อให้เห็นข้อความการบัญญัติเรื่องดังกล่าวไว้ในร่างรัฐธรรมนูญ จึงขอกล่าวถึงข้อความบัญญัติไว้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 คณะกรรมการรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่กำกับและสอดส่องดูแลการเลือกตั้ง ตามมาตรา 115

1.2 ทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้คณะกรรมการรัฐธรรมนูญกำกับสอดส่องดูแลการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริต ในการนี้คณะกรรมการรัฐธรรมนูญมีอำนาจสั่งให้หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ ข้าราชการผู้บริหารส่วนท้องถิ่น ดำเนินการหรือสืบสวนสอบสวนหาข้อเท็จจริงหรือหลักฐานการทุจริต เพื่อประกอบการวินิจฉัย ตามมาตรา 101 (3) รวมทั้งเสนอแนะวิธีการ หรือมาตรการที่จะป้องกันการเลือกตั้งที่ไม่สุจริต ได้ตามที่เห็นสมควร (มาตรา 115)

1.3 คณะกรรมการรัฐธรรมนูญมีอำนาจดำเนินการสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริง เมื่อมีกรณีปรากฏหลักฐานน่าเชื่อว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ใดก่อนได้รับการเลือกตั้งได้ใช้อำิสสินจ้าง ไม่ว่าจะโดยวิธีใด เพื่อให้ตนได้รับเลือกตั้ง หรือได้รับเลือกตั้งมาโดยไม่สุจริต โดยผลของการที่บุคคลใด ๆ ใช้อำิสสินจ้างทั้งนี้อันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (มาตรา 101 (31))

2. การที่ไม่กำหนดให้มีองค์กรกลางในกฎหมายเลือกตั้ง

เนื่องจากในที่ประชุมคณะรัฐมนตรี ซึ่งมีนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี มีความเห็นเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเห็นควรให้กำหนดเรื่ององค์กรกลางลงในกฎหมาย ซึ่งเป็นเสียงส่วนน้อย เสียงข้างมากนำโดยกระทรวงมหาดไทย ซึ่งมี พลเอก อิศรพงศ์ หนูหนักดี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวง เห็นว่าไม่ควรกำหนด เพราะหากนายกรัฐมนตรีมาจากพรรคการเมืองอาจมีการตั้งคณะกรรมการที่ไม่เป็นกลางขึ้น นอกจากนี้การมีคนนอกเข้าร่วม หากอยู่ในกฎหมายจะมีอำนาจเหนือกว่าเจ้าหน้าที่อาจเกิดความวุ่นวายได้ และไม่มีหลักประกันว่าคนนอกจะไม่ฝักใฝ่พรรคการเมือง ข้าราชการที่วางตัวไม่เป็นกลางมีโทษตามกฎหมาย แต่คนนอกซึ่งเป็นอาสาสมัครไม่มีบทลงโทษ ความเห็นของกระทรวงมหาดไทย จึงเป็นฝ่ายชนะในที่สุด

ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2535 นายอานันท์ ปันยารชุน นายกรัฐมนตรี ได้มีคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 3/2535 ลงวันที่ 8 มกราคม 2535 แต่งตั้งคณะกรรมการติดตามและสอดส่องดูแลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้น เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเสริมสร้างประชาธิปไตย โดยเน้นให้การลงคะแนนเสียงของประชาชนมี

ความหมายยิ่งขึ้น และเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งในฐานะผู้ใช้สิทธิ์ และในฐานะอาสาสมัครที่ทำหน้าที่สอดส่องดูแลการเลือกตั้ง ซึ่งจัดให้มีขึ้นในวันที่ 22 มีนาคม 2535 โดยองค์กรกลางจะเป็นระบบตรวจสอบการเลือกตั้งที่เป็นหน่วยงานอิสระ กล่าวคือ มีการแยกกระทรวงมหาดไทยซึ่งเป็นฝ่ายจัดการเลือกตั้งออกจากองค์กรกลาง ดังนั้นการทำงานของสองหน่วยงานสามารถประสานงานกันได้แต่ไม่ขึ้นต่อกันและกัน

ภายหลังจากการเลือกตั้งในวันที่ 22 มีนาคม 2535 ซึ่งพรรคสามัคคีธรรมเป็นพรรคที่มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนมากที่สุด ได้ร่วมจัดตั้งรัฐบาลผสมกับพรรคชาติไทย พรรคประชากรไทย พรรคราษฎร พรรคกิจสังคม แต่ไม่สามารถที่จะหานายกรัฐมนตรีจากหัวหน้าพรรคการเมืองแต่ละพรรคได้ จึงได้แต่งตั้งพลเอกสุจินดา คราประยูร ผู้บัญชาการทหารบกและแกนนำการก่อรัฐประหารหรือคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติในขณะนั้นขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งสร้างกระแสต่อต้านจากประชาชนและพรรคการเมืองอื่น อันนำไปสู่เหตุการณ์ “พฤษภาทมิฬ” เมื่อเดือนพฤษภาคม 2535 เป็นเหตุให้ พลเอกสุจินดา คราประยูร ต้องลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และนายอานันท์ ปันยารชุน ได้กลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง หลังจากการดำรงตำแหน่งเพียง 20 วัน ก็ได้มีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2535 เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2535 และกำหนดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 13 กันยายน 2535 องค์กรกลางจึงกำเนิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง เป็นคณะกรรมการองค์กรกลางการเลือกตั้ง ภายใต้คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 139/2535 ลงวันที่ 8 กรกฎาคม 2535

ความเป็นมาขององค์กรกลาง

ข้ออ้างประการหนึ่งของการรัฐประหาร เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2535 คือ นักการเมืองหลายคนมีความฉ้อฉล ใช้วิธีการซื้อเสียงเพื่อให้ได้รับเลือกตั้งแล้วแย่งกันเป็นรัฐบาล คณะรัฐประหารจึงต้องการที่จะช่วยสะสางเวทีการเมือง เพื่อให้มีการเริ่มต้นใหม่ที่มีความสุจริตมากขึ้น ในบรรยากาศทางการเมืองเช่นนี้ เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 นายกรัฐมนตรีจึงได้มีดำริที่จะให้มีคณะกรรมการติดตามและสอดส่องดูแลการเลือกตั้งฯขึ้น มีอำนาจหน้าที่ในการสอดส่องดูแลการเลือกตั้งเพื่อให้เกิดความสุจริตยุติธรรมมากยิ่งขึ้น โดยดำเนินการเป็นเอกเทศจากกระทรวงมหาดไทย บุคคลที่นายกรัฐมนตรีได้ติดต่อทาบทามเพื่อเป็นประธานกรรมการ ได้แก่ ศ.นพ.ประเวศ วะสี และ ศ.เสนห์ จามริก เนื่องจากเป็นตัว

แทนของนักวิชาการและองค์การพัฒนาเอกชน ซึ่งได้รับความเชื่อถือในด้านความเป็นกลาง อย่างไรก็ตาม บุคคลทั้งสองได้ตอบปฏิเสธ โดยให้เหตุผลว่า ต้องการจะรักษาบทบาทของผู้แสดงความคิดเห็นต่อสาธารณชนโดยบริสุทธิ์ในฐานะ “ราษฎรอาวุโส” มากกว่าจะเป็นผู้ดำเนินการเอง ต่อมานายกรัฐมนตรีจึงได้เชิญ ศ.ดร.เกษม สุวรรณกุล เป็นประธานกรรมการ

ผู้ที่เข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับการจัดตั้งคณะกรรมการติดตามและสอดส่องดูแลการเลือกตั้งฯ ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรี (นายมีชัย ฤชุพันธุ์ และ พล.ต.อ.เกา สารสิน) เลขาธิการนายกรัฐมนตรี ปลัดกระทรวงมหาดไทย และนายโคทม อาริยา ที่ประชุมได้พิจารณาเรื่องอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการฯ ตามร่างคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีของนายมีชัย ฤชุพันธุ์ พิจารณาร่างโครงการสอดส่องดูแลการเลือกตั้งตามที่ นายโคทม อาริยา จัดทำขึ้นโดยระดมความคิดร่วมกับนักวิชาการกลุ่มหนึ่ง และได้พิจารณาบุคคลที่ควรจะทาบตามเป็นกรรมการ ผลสืบเนื่องจากการประชุมดังกล่าวคือ คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 3/2535 เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามและสอดส่องดูแลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ลงวันที่ 8 มกราคม 2535⁵

คณะกรรมการติดตามและสอดส่องดูแลการเลือกตั้งฯ ได้รับสมญานามจากสื่อมวลชนว่า “องค์กรกลาง” และได้ใช้ชื่อนี้มาโดยตลอด ยกเว้นในเอกสารที่เป็นทางการเท่านั้น การตั้งองค์กรกลางนอกจากจะเป็นคำริของนายกรัฐมนตรีซึ่งสอดคล้องกับนโยบายที่แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติแล้วยังกล่าวได้ว่า การตั้งองค์กรกลางเป็นการตอบสนองว่าความปรารถนาของประชาชนโดยเฉพาะชนชั้นกลางที่เบื่อหน่ายการซื้อเสียง การใช้อิทธิพล การคดโกง และต้องการเห็นการเลือกตั้งที่สุจริตยุติธรรมยิ่งขึ้น

อีกประการหนึ่ง นายกรัฐมนตรีได้กล่าวเน้นหลายครั้งถึงความสำคัญของระบบตรวจสอบที่เป็นอิสระ คือ การแยกฝ่ายจัดการเลือกตั้ง (กระทรวงมหาดไทย) และฝ่ายสอดส่องดูแลการเลือกตั้ง (องค์กรกลาง) ออกจากกัน สามารถประสานงานกันได้ แต่ไม่ขึ้นต่อกัน ในประการสำคัญ นายกรัฐมนตรีได้กล่าวถึงการเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตย โดยชี้ให้เห็นว่าประชาชนในหลายประเทศล้วนต่อสู้เพื่อระบอบประชาธิปไตยกันทั้งนั้น การตั้ง องค์กรกลางเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเสริมสร้างประชาธิปไตย โดยเน้นให้การลงคะแนนเสียงของ

⁵ โปรดดู คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 139/2535 ลงวันที่ 8 กรกฎาคม 2535.

ประชาชนมีความหมายยิ่งขึ้น และเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งในฐานะผู้ใช้สิทธิ และในฐานะอาสาสมัครที่ช่วยสอดส่องดูแลการเลือกตั้ง⁶

วัตถุประสงค์ขององค์กรกลาง

การจัดตั้งองค์กรกลางการเลือกตั้ง ในสมัยรัฐบาลของนายอานันท์ ปันยารชุน ก่อนจะมีการเลือกตั้งทั่วไปวันที่ 13 กันยายน 2535 ได้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 139/2535 แต่งตั้งคณะกรรมการองค์กรกลางการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2535 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความรัก และหวงแหนในสิทธิเสรีภาพและตระหนักถึงหน้าที่ของพลเมืองให้มีความสำคัญต่อการพิทักษ์ปกป้องระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้งและการสอดส่องดูแลการเลือกตั้ง
2. ส่งเสริมให้ประชาชนผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง มีวิจรรณญาณในการเลือกบุคคลที่มีความสามารถ และมีคุณธรรม
3. ส่งเสริมให้ประชาชนติดตาม และสอดส่องดูแลกระบวนการเลือกตั้งทั่วไปซึ่งจะมีขึ้นในวันที่ 13 กันยายน 2535 ให้เป็นไปโดยสุจริตยุติธรรม และถูกต้องตามบทบัญญัติของกฎหมาย โดยร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
4. รับคำแจ้งเหตุของประชาชน ผู้สมัครรับเลือกตั้ง พรรคการเมืองในเรื่องที่เกี่ยวกับข้อกล่าวหาว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐ พรรคการเมือง ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือบุคคลใด ๆ กระทำการอันเป็นการขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้น และพิจารณาส่งมอบข้อเท็จจริงให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการ
5. เสนอรายชื่อผู้สังเกตการณ์เลือกตั้ง เพื่อให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอแต่งตั้งให้เข้าสังเกตการณ์ในหน่วยเลือกตั้ง เพื่อสอดส่องดูแลการใช้สิทธิเลือกตั้งและกระบวนการทำงาน

⁶ ลัดดาวัลย์ ดันติวิทยาพิทักษ์, “การจัดการเลือกตั้งที่เหมาะสมต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 11.

6. ศึกษาและเสนอแนะมาตรการเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่อนายกรัฐมนตรี เพื่อแก้ไขหรือปรับปรุงวิธีการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและยุติธรรม โดยเฉพาะสำหรับการเลือกตั้งที่จะมีขึ้นในวันที่ 13 กันยายน 2535

7. ทำรายงานและสรุปข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพร้อมทั้งข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขสำหรับการเลือกตั้งในคราวต่อ ๆ ไปต่อคณะรัฐมนตรีภายในเก้าสิบวันนับแต่วันเลือกตั้ง และเผยแพร่รายงานนั้นให้ประชาชนทราบ

ภาระหน้าที่ขององค์กรกลาง

องค์กรกลางการเลือกตั้ง ดำเนินงานโดยคณะกรรมการที่แต่งตั้งโดยคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี มีภาระหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. รณรงค์และเผยแพร่ผ่านทางสื่อมวลชนและสื่ออื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง ชักชวนช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนเพื่อให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งให้มากที่สุดและโดยอิสระ เพื่อให้ได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีคุณภาพ และชักชวนให้ประชาชนเข้าร่วมในการสอดส่องดูแลการเลือกตั้งให้สุจริตยุติธรรม

2. สนับสนุนการรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง และเพื่อจัดเวทีกลางสำหรับแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้นำชุมชน ชาวบ้าน และผู้สมัครรับเลือกตั้ง

3. จัดให้มีหน่วยรับแจ้งเหตุตามจังหวัดและอำเภอต่าง ๆ เพื่อบันทึกเหตุการณ์ สอบข้อเท็จจริงเบื้องต้น กลั่นกรอง และส่งผลการแจ้งเหตุให้ผู้มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งได้ด้วย

4. จัดให้มีอาสาสมัครประจำหน่วยเลือกตั้งในวันเลือกตั้งหน่วยละ 1 - 2 คน ประมาณร้อยละ 80 ของหน่วยเลือกตั้งทั้งหมด อาสาสมัครมีสิทธิและหน้าที่ในการสังเกตการณ์ การใช้สิทธิลงคะแนน การนับคะแนน การรวมคะแนน และการรายงานผล ตลอดจนมีสิทธิ์และหน้าที่ในการเสนอรายงานที่เป็นเอกเทศต่อผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ

5. ให้และแสวงความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน

6. ติดตามประเมินผลการดำเนินงานและสรุปข้อเท็จจริงและข้อเสนอแนะ เพื่อจัดทำเป็นรายงานเสนอต่อนายกรัฐมนตรีและต่อสาธารณชน

การจัดรูปแบบองค์การขององค์กรกลาง

1. คณะกรรมการองค์กรกลางการเลือกตั้ง ประกอบด้วยบุคคลในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ เช่น นักวิชาการ ตัวแทนองค์กรพัฒนาเอกชน สื่อมวลชน ทนายความ ผู้ใช้แรงงาน ครู นิสิต นักศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 44 คน มีศาสตราจารย์ ดร. เกษม สุวรรณกุล เป็นประธาน เพื่อทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายการดำเนินการงานด้านรณรงค์และเผยแพร่ ด้านสอดส่องดูแลการเลือกตั้ง ด้านการอนุมัติแผนงาน งบประมาณ ระเบียบการเงิน ระเบียบการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ตลอดจนพิจารณาความก้าวหน้า และผลการดำเนินงานของฝ่ายต่าง ๆ ของคณะอนุกรรมการองค์กรกลางภาค/จังหวัด/อำเภอ รวมทั้งการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน คณะอนุกรรมการ คณะทำงาน และบุคคลที่จะช่วยดำเนินงาน และพิจารณาสรุปผลรายงานที่จะนำเสนอต่อนายกรัฐมนตรีและสาธารณชน

2. คณะกรรมการดำเนินงาน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ประธานอนุกรรมการฝ่ายต่าง ๆ หรือผู้แทน จำนวน 15 คน แบ่งเป็นคณะอนุกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ตามภาระหน้าที่หลักขององค์การ คือ ฝ่ายสอดส่องดูแลการเลือกตั้ง ฝ่ายรณรงค์และเผยแพร่ ฝ่ายโฆษณา ฝ่ายวางแผนและประสานงาน ฝ่ายการเงิน และศูนย์ข้อมูล ทำหน้าที่บริหารงาน สามารถตัดสินใจในเรื่องที่คณะกรรมการมอบหมาย และทำหน้าที่ ดังนี้

- ให้และแสวงหาความร่วมมือกับทุกฝ่ายทุกหน่วยงานภายในองค์กรกลาง และหน่วยราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน

- รวบรวมข้อมูลและจัดเตรียมแผนงาน รายละเอียดของงบประมาณเสนอต่อคณะกรรมการองค์กรกลางอนุมัติ

- ติดตามประเมินผลการดำเนินงานและสรุปข้อเท็จจริงและข้อเสนอแนะเพื่อจัดทำเป็นรายงานเสนอต่อนายกรัฐมนตรี และต่อสาธารณชน

3. องค์กรกลางการเลือกตั้ง มีการแบ่งงานเป็นส่วนสนับสนุน ซึ่งเป็นงานส่วนกลางและปฏิบัติการ ซึ่งเป็นงานระดับจังหวัดและอำเภอ

4. ส่วนสนับสนุนแบ่งเป็น

4.1 ฝ่ายรณรงค์และเผยแพร่ ซึ่งมีหน้าที่

-รณรงค์และเผยแพร่ผ่านทางสื่อมวลชนและสื่ออื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง ชักชวนช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกสะดวกแก่ประชาชนเพื่อให้ไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งให้มากที่สุดและโดยอิสระ เพื่อให้ได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีคุณภาพ และชักชวนให้ประชาชนเข้าร่วมในการสอดส่องดูแลการเลือกตั้งให้สุจริต ยุติธรรม

-สนับสนุนการรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง และเพื่อจัดเวทีกลางสำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ระหว่าง ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน และผู้สมัครรับเลือกตั้ง

4.2 ฝ่ายสอดส่องดูแลการเลือกตั้ง ซึ่งมีหน้าที่

-จัดให้มีหน่วยรับแจ้งเหตุตามจังหวัดและอำเภอต่าง ๆ เพื่อบันทึกเหตุการณ์ สอบข้อเท็จจริงเบื้องต้น กลั่นกรอง และส่งผลการแจ้งเหตุให้ผู้มีอำนาจหน้าที่ตาม พรบ. การเลือกตั้ง

-จัดให้มีอาสาสมัครประจำหน่วยเลือกตั้งในวันเลือกตั้งหน่วยละ 1 - 2 คน ประมาณร้อยละ 80 ของหน่วยเลือกตั้งทั้งหมด อาสาสมัครมีสิทธิและหน้าที่ในการสังเกตการณ์การใช้สิทธิ์ลงคะแนน การนับคะแนน การรวมคะแนน และการรายงานผล ตลอดจนมีสิทธิและหน้าที่ในการเสนอรายงานที่เป็นเอกเทศต่อผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ

4.3 ฝ่ายวางแผนและประสานงาน ซึ่งมีหน้าที่ ดังนี้

-ให้และแสวงหาความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งเพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการทำงาน

-ติดตามประเมินผลการดำเนินงานและสรุปข้อเท็จจริงและข้อเสนอแนะ เพื่อจัดทำเป็นรายงานเสนอต่อนายกรัฐมนตรี และต่อสาธารณชน

4.4 สำนักงานกลาง แบ่งงานออกเป็น ฝ่ายสำนักงาน ฝ่ายการเงินการบัญชี และศูนย์ข้อมูล

5. ให้มีการรวมกลุ่มจังหวัด เป็น 11 ภาค ภาคละ 4-9 จังหวัด ตามความเหมาะสม มีคณะกรรมการภาค ทำหน้าที่ประสานงาน ให้ความสนับสนุน ช่วยแก้ไขปัญหาและติดตามผลการดำเนินงานของคณะกรรมการองค์กรกลางจังหวัด ดังนี้

5.1 ภาคกลาง (ภาค 1) กรุงเทพ ปทุมธานี นนทบุรี สมุทรปราการ พระนครศรีอยุธยา

5.2 ภาคตะวันออก (ภาค 2) ชลบุรี ฉะเชิงเทรา นครนายก ปราจีนบุรี ระยอง ตราด จันทบุรี

5.3 ภาคอีสาน 1 (ภาค 3.1) สุรินทร์ ชัยภูมิ บุรีรัมย์ นครราชสีมา

- 5.4 ภาคอีสาน 2 (ภาค 3.2) อุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธร มุกดาหาร
- 5.5 ภาคอีสาน 3 (ภาค 4.1) สกลนคร อุดรธานี หนองคาย นครพนม
- 5.6 ภาคอีสาน 4 (ภาค 4.2) ขอนแก่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ เลย
- 5.7 ภาคเหนือตอนบน (ภาค 5) เชียงใหม่ ลำปาง แม่ฮ่องสอน เชียงราย
น่าน ลำพูน แพร่ พะเยา
- 5.8 ภาคเหนือตอนล่าง (ภาค 6) พิษณุโลก สุโขทัย อุตรดิตถ์ ตาก กำแพง
เพชร พิจิตร เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ อุทัยธานี
- 5.9 ภาคตะวันตก (ภาค 7) นครปฐม ราชบุรี สุพรรณบุรี กาญจนบุรี เพชร
บุรี ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม
- 5.10 ภาคใต้ตอนบน (ภาค 8) สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ชุมพร ระนอง
กระบี่ พังงา ภูเก็ต
- 5.11 ภาคใต้ตอนล่าง (ภาค 9) สงขลา ตรัง พัทลุง สตูล ปัตตานี ยะลา นราธิ
วาส

(หมายเหตุ : จังหวัดที่ขีดเส้นใต้ หมายถึง จังหวัดซึ่งเป็นที่ตั้งของสำนักงาน)

6. คณะกรรมการภาค ทำหน้าที่ประสานงานให้ความสนับสนุนช่วยเหลือปัญหา และติดตามผลการดำเนินงานขององค์กรกลางจังหวัด
7. ส่วนปฏิบัติการ อยู่ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการองค์กรกลางจังหวัด งานในระดับจังหวัดแบ่งเป็นงานรณรงค์เผยแพร่ งานสอดส่องดูแลการเลือกตั้ง และงานองค์กรกลางอำเภอ โดยมีคณะทำงานเป็นผู้รับผิดชอบงานแต่ละด้าน
8. งานในระดับจังหวัดยังแบ่งออกเป็นงานสำนักงาน และงานการเงินการบัญชี
9. ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรกลางประกอบด้วย เจ้าหน้าที่เต็มเวลาในสำนักงานกลาง และสำนักงานจังหวัด ผู้ประสานงานอาสาสมัคร ปอส. และอาสาสมัคร อส.
10. ผู้ประสานงานอาสาสมัคร จากสาขาอาชีพนิติศาสตร์และสาขาอาชีพอื่น ๆ จำนวน 3,009 คน ทำหน้าที่รับแจ้งเหตุ สอดส่องดูแลการเลือกตั้งให้คำปรึกษาแนะนำแก่อาสาสมัครและช่วยรณรงค์เผยแพร่ โดยมีระยะเวลาการปฏิบัติงานประมาณ 4 สัปดาห์ นับแต่วันที่ผ่านการอบรม กระทั่งสิ้นสุดวันเลือกตั้ง
- 11.อาสาสมัคร ได้แก่ บุคคลผู้มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป และไม่สังกัดหรือฝึกฝั พรรคการเมืองจำนวนประมาณ 61,210 คน ทำหน้าที่สอดส่องดูแลการเลือกตั้ง ให้คำแนะนำ ในการตรวจบัญชีรายชื่อแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ช่วยงานรณรงค์เผยแพร่ โดยมีระยะเวลาการปฏิบัติงาน นับตั้งแต่วันที่ ฝ่ายการอบรม กระทั่งสิ้นสุดวันเลือกตั้ง ประมาณ 3 สัปดาห์ นอกจากนี้ อาสาสมัครจะขออนุญาตนายอำเภอเข้าไปสังเกตการณ์ในที่เลือกตั้งในวันเลือกตั้งด้วย

อำนาจหน้าที่ขององค์กรกลาง

คณะกรรมการองค์กรกลางการเลือกตั้ง มีอำนาจหน้าที่ ตามข้อ 2 แห่ง คำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 139/2535 เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการองค์กรกลางการเลือกตั้ง ลงวันที่ 8 กรกฎาคม 2538 รวม 9 ประการ ดังต่อไปนี้⁷

1. ส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความรักและหวงแหนในสิทธิเสรีภาพและตระหนักถึงหน้าที่ของพลเมือง ให้ความสำคัญต่อการพิทักษ์ปกป้องระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข และมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้งและการสอดส่องดูแลการเลือกตั้ง
2. ส่งเสริมให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีวิจารณ์ญาณในการเลือกบุคคลที่มีความสามารถและมีคุณธรรม
3. ส่งเสริมให้ประชาชนติดตามและสอดส่องดูแลกระบวนการเลือกตั้งทั่วไปซึ่งจะมีขึ้นในวันที่ 13 กันยายน 2535 ให้เป็นไปโดยสุจริต ยุติธรรม และถูกต้องตามบทบัญญัติของกฎหมาย โดยร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
4. รับแจ้งเหตุของประชาชน พรรคการเมือง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับข้อกล่าวหาว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐ พรรคการเมือง ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือบุคคลใด ๆ กระทำการอันเป็นการผิดต่อกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สอบข้อเท็จจริงเบื้องต้น และพิจารณาส่งมอบข้อเท็จจริงให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการ
5. เสนอรายชื่อผู้สังเกตการณ์เลือกตั้ง เพื่อให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอแต่งตั้งให้เข้าสังเกตการณ์ในหน่วยเลือกตั้ง เพื่อสอดส่องดูแลการใช้สิทธิเลือกตั้งและกระบวนการทำงาน
6. ศึกษาและเสนอแนะมาตรการการเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่อนายกรัฐมนตรี เพื่อแก้ไขหรือปรับปรุงวิธีการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและยุติธรรม โดยเฉพาะสำหรับการเลือกตั้งที่จะมีขึ้นในวันที่ 13 กันยายน 2535
7. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน คณะอนุกรรมการ คณะทำงาน หรือบุคคลเพื่อช่วยดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามอำนาจและหน้าที่
8. จัดสรรงบประมาณ และอนุมัติระเบียบการเงินและระเบียบการปฏิบัติงานต่าง ๆ

⁷ โปรดดู คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 139/2535 ลงวันที่ 8 กรกฎาคม 2535.

9. ทำรายงานและสรุปข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พร้อมทั้งข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขสำหรับการเลือกตั้งในคราวต่อ ๆ ไป ต่อ คณะรัฐมนตรี ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันเลือกตั้ง และเมื่อเสนอรายงานต่อคณะรัฐมนตรีแล้วอาจเผยแพร่รายงานนั้นให้ประชาชนทราบบางส่วน หรือทั้งหมดก็ได้ ตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร

จากอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการองค์กรกลาง ดังกล่าวข้างต้น องค์กรกลางได้มีหน้าที่แบ่งตามการจัดองค์กร ดังต่อไปนี้⁸

- คณะกรรมการองค์กรกลางการเลือกตั้ง มีหน้าที่ดังต่อไปนี้
 - กำหนดนโยบายการดำเนินงานรณรงค์เผยแพร่และสอดส่องดูแลการเลือกตั้ง
 - อนุมัติแผนงานและงบประมาณ
 - อนุมัติระเบียบการเงิน และระเบียบการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ
 - พิจารณาความก้าวหน้าและผลของการดำเนินงานของฝ่ายต่าง ๆ และของคณะกรรมการองค์กรกลางจังหวัด
 - แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน คณะอนุกรรมการ คณะทำงานและบุคคลที่จะช่วยดำเนินงาน
 - พิจารณาสรุปผลรายงานที่จะนำเสนอต่อนายกรัฐมนตรีและสาธารณชน
- คณะกรรมการดำเนินงาน ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิและประธานอนุกรรมการฝ่ายหรือผู้แทน มีหน้าที่ ดังต่อไปนี้
 - ประสานงานระหว่างทุกฝ่ายและทุกหน่วยงานขององค์กรกลางการเลือกตั้ง ตลอดจนหน่วยงานราชการ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
 - จัดให้มีคณะอนุกรรมการ คณะทำงาน เพื่อทำหน้าที่ประสานงาน ทั้งภายในและภายนอก
 - รวบรวมและจัดเตรียมแผนงานและรายละเอียดของงบประมาณเสนอต่อคณะกรรมการ
 - จัดให้มีระบบเพื่อติดตามและประเมินผลการทำงานขององค์กรกลาง
 - ประสานงานและรวบรวมข้อมูล เพื่อจัดทำเป็นรายงานเสนอต่อนายกรัฐมนตรี และสาธารณชน

⁸ เรื่องเดียวกัน. หน้า 7-12.

- ดำเนินการตามภาระหน้าที่ซึ่งมีได้ระบุว่าเป็นของฝ่ายใดโดยเฉพาะ หรือตามที่คณะกรรมการมอบหมาย
- ฝ่ายวางแผนและประสานงาน ประกอบด้วยผู้ประสานงานภาค นักวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นกลไกของคณะกรรมการดำเนินงาน โดยมีหน้าที่ดังต่อไปนี้
 - เสนอแนะข้อคิดเห็นต่อคณะกรรมการดำเนินงาน เพื่อพิจารณาและดำเนินการ
 - วางแผนงานทางยุทธศาสตร์ เพื่อกำหนดตารางเวลาการทำงาน และปรับเปลี่ยนงานตามความเหมาะสมแก่สถานการณ์ อันจะเป็นการเพิ่มประสิทธิผลของงาน
 - ประสานงานกับคณะอนุกรรมการภาค และคณะอนุกรรมการจังหวัด
 - ประสานงานกับหน่วยงานราชการโดยเฉพาะกระทรวงมหาดไทย ทบวงมหาวิทยาลัย กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
 - ประสานงานฝ่ายและหน่วยงานต่าง ๆ ภายในสำนักงานกลาง
- ฝ่ายรณรงค์และเผยแพร่ ประกอบด้วยตัวแทนสื่อมวลชน ศิลปินพื้นบ้าน องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ ฯลฯ มีหน้าที่ดังต่อไปนี้
 - ประชาสัมพันธ์เป้าหมาย และกิจกรรมขององค์กรกลางในวงกว้าง โดยผ่านสื่อมวลชนของรัฐ และเอกชน ในรูปของบทความ สื่อสิ่งพิมพ์ สปอต และรายการวิทยุ สปอตและรายการโทรทัศน์
 - จัดสัมมนาผู้นำชุมชนร่วมกับส่วนราชการและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น หาแนวทางประสานความร่วมมือในการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตยและการสอดส่องดูแลการเลือกตั้ง
 - ผลิตรายการวิดีโอ หรือรายการโทรทัศน์ ที่สอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจสังคม และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน อันจะช่วยกระตุ้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการเลือกตั้ง และการมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตย ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ
 - ผลิตสื่อขนาดย่อย เช่น จุลสาร โปสเตอร์ สติกเกอร์ ฯลฯ และทำการเผยแพร่โดยอาสาสมัครท้องถิ่น ได้แก่ ครู เจ้าหน้าที่องค์การพัฒนาเอกชน นักศึกษา ฯลฯ
 - ส่งเสริมการจัดรายการแสดงวัฒนธรรมพื้นบ้านที่สอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง

- สนับสนุนกิจกรรมขององค์การพัฒนาเอกชนเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนตื่นตัวในการใช้สิทธิเลือกตั้งและสอดส่องดูแลการเลือกตั้งและสนับสนุนการจัดเวทีชาวบ้าน เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนทัศนะระหว่างนักการเมืองกับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
 - จัดการแถลงข่าวเพื่อเผยแพร่กิจกรรมขององค์กรกลางทางหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ
 - จัดหน่วยรณรงค์และประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ในระดับจังหวัด
- ฝ่ายสอดส่องดูแลการเลือกตั้ง ประกอบด้วยผู้มีพื้นความรู้ด้านนิติศาสตร์ และตัวแทนของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ อันได้แก่ นักวิชาการ นักธุรกิจ ครู อาจารย์ ผู้ใช้แรงงาน เกษตรกร แพทย์ พยาบาล ผู้แทนองค์การพัฒนาเอกชน ฯลฯ มีหน้าที่
- รับสมัครผู้ประสานงานอาสาสมัคร ปอส. จากผู้มีพื้นความรู้ด้านนิติศาสตร์ และสาขาอาชีพอื่น ๆ จำนวนประมาณ 3,000 คน เพื่อทำหน้าที่ประสานงานกับอาสาสมัครขององค์กรกลาง ผู้ประสานงานอาสาสมัครทำหน้าที่สังเกตการณ์การหาเสียงและการเตรียมการเลือกตั้ง นอกจากนี้จะทำหน้าที่ให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับกฎหมายเลือกตั้ง รับแจ้งเหตุและเบาะแสเกี่ยวกับการทุจริต ประพฤติมิชอบเกี่ยวกับการเลือกตั้ง และแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อดำเนินการต่อไป
 - รับสมัครอาสาสมัครจำนวนประมาณ 60,000 คน เพื่อทำหน้าที่เป็นอาสาสมัคร สังเกตการณ์การเลือกตั้งประจำหน่วย พร้อมทั้งช่วยรณรงค์เผยแพร่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง และช่วยสอดส่องดูแลในช่วงก่อนวันเลือกตั้งด้วย
 - จัดสัมมนาและฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประสานงานอาสาสมัคร และอาสาสมัคร
 - ประสานงานกับหน่วยราชการ เพื่อให้ผู้ประสานงานอาสาสมัคร และอาสาสมัคร สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 - ให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับกฎหมายเลือกตั้ง และการตรวจบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
 - จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานของอาสาสมัครทั้งในส่วนของ การสอดส่องดูแล การเลือกตั้ง การรับแจ้งเหตุการละเมิดกฎหมายเลือกตั้ง และจัดพิมพ์แบบบันทึกในการปฏิบัติหน้าที่
 - จัดทำรายงานการปฏิบัติหน้าที่ของอาสาสมัครในการดำเนินงานปัญหาและอุปสรรค เพื่อเสนอแนะแนวทางปรับปรุงกฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับการจัดการเลือกตั้งในอนาคตต่อนายกรัฐมนตรีและสาธารณชน

- คณะอนุกรรมการองค์กรกลางจังหวัด ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แทนจาก คณะทำงานองค์กรกลางอำเภอ ทำหน้าที่บริหารงานขององค์กรกลางระดับจังหวัด จัดให้มี สำนักงานและบริหารงบประมาณระดับจังหวัด ตลอดจนการทำบัญชีและการตรวจสอบบัญชีและ เสนอแต่งตั้งผู้ทำงานในคณะทำงานองค์กรกลางอำเภอ ผู้ประสานงานอาสาสมัครและอาสา สมัครองค์กรกลาง และติดต่อประสานงานและขอความร่วมมือกับหน่วยราชการในจังหวัดของรัฐ วิชากิจ

- ผู้ประสานงานอาสาสมัคร ปอส. และอาสาสมัครองค์กรกลาง อสก. ทำหน้าที่ทั้ง ในด้านการสังเกตการณ์ รับแจ้งเหตุ และการรณรงค์เผยแพร่ ผสมผสานกัน

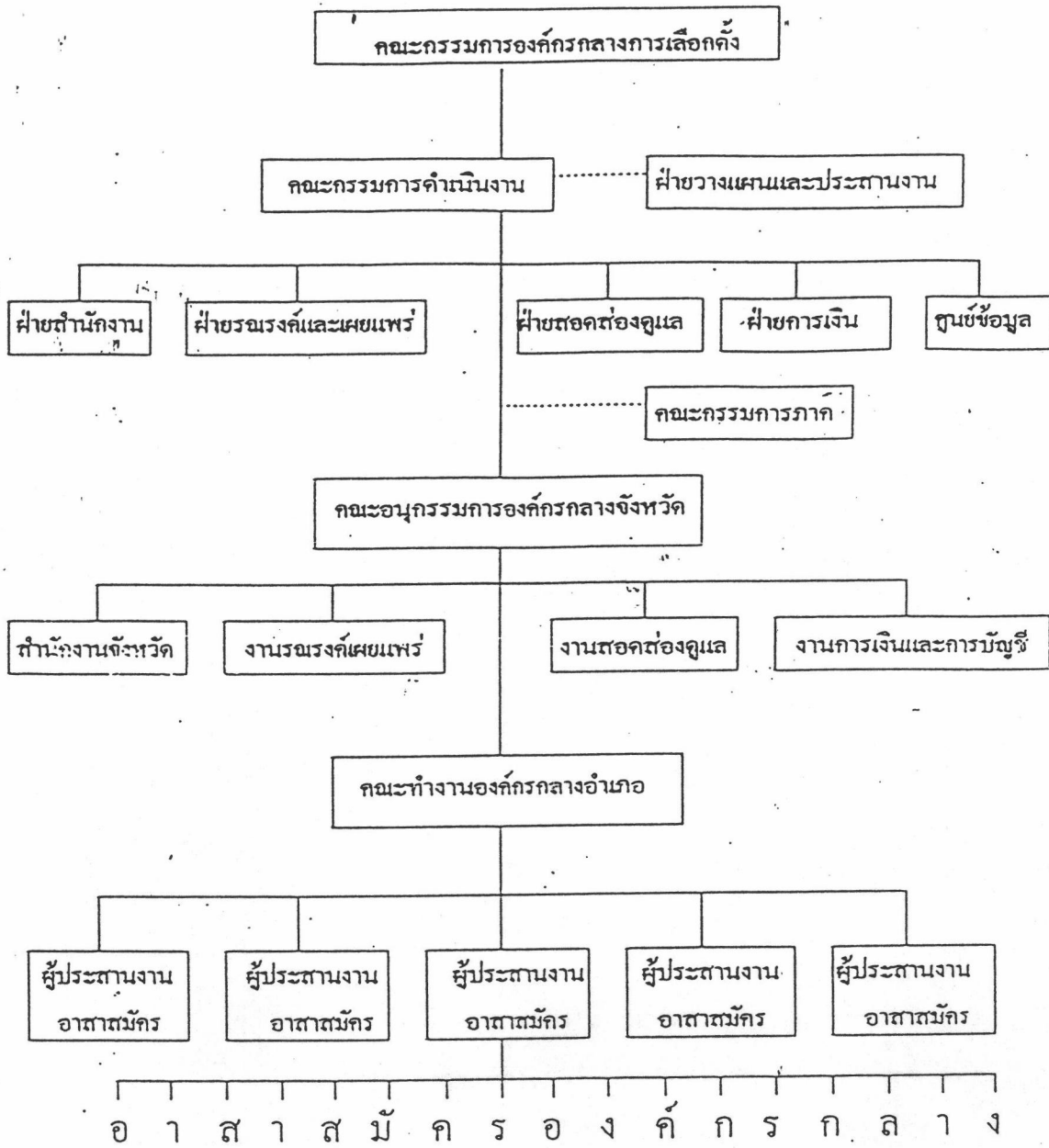
- ศูนย์ข้อมูล ประกอบด้วย นักวิชาการทางสังคมการเมืองไทย นักกฎหมายโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับกฎหมายมหาชน วิศวกรผู้สันตติการออกแบบและเก็บข้อมูล รวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กรกลางและการจัดการเลือกตั้ง โดยเฉพาะการทุจริตในการ เลือกตั้ง ข้อมูลพื้นฐานจะเป็นประโยชน์การวิเคราะห์การเมือง การเลือกตั้ง การวางแผนและ ประเมินผล ส่วนข้อมูลการทุจริต จะสามารถแจ้งแก่สาธารณชนโดยหวังผลในเชิงปรามก่อนวัน เลือกตั้ง และอาจเป็นประโยชน์ในการฟ้องร้องหลังวันเลือกตั้ง นอกจากนี้ยังรวบรวมข้อมูลพื้น ฐาน บุคลากร และอาสาสมัครขององค์กรกลาง สามารถแจ้งหน้าที่ออกเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

- จัดวางระบบและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ
 - ระบบการเลือกตั้ง เช่น เขตการเลือกตั้ง จำนวนผู้มีสิทธิ ลักษณะเฉพาะ ของการเลือกตั้ง
 - พรรคการเมือง ผู้สมัครรับการเลือกตั้งและผู้เกี่ยวข้องในการหาเสียง
 - การทุจริตการเลือกตั้งจากการดำเนินการขององค์กรกลางในการเลือกตั้ง ครั้งก่อน โดยจำแนกตามรายบุคคล พรรค เขตเลือกตั้ง ความรุนแรง และ ความถี่ของการทุจริต
 - บุคลากรและอาสาสมัครขององค์กรกลาง
- จัดวางระบบในการเก็บข้อมูลภาคสนามและให้คำปรึกษาหารือทั้งสนับสนุน ในการรวบรวมข้อมูลจากภาคและจังหวัด
- รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่รายงานโดยสื่อสารมวลชน
- รับและจัดระบบ ประมวลข้อมูลจากฝ่ายสอดส่องดูแลการเลือกตั้ง
- เสนอรายงานเกี่ยวกับการเลือกตั้งและการดำเนินงานขององค์กรกลางแก่ คณะกรรมการดำเนินงานเพื่อใช้ในการวางแผนและจัดทำรายงานสรุป

- ฝ่ายสำนักงาน อยู่ในความรับผิดชอบของเลขานุการ และมีการแบ่งงานออกเป็น งานอาคารสถานที่ งานจัดหาอุปกรณ์สำนักงานและการสื่อสาร งานการประชุม งานธุรการ และงานบริหารบุคลากร

- ฝ่ายการเงินและการบัญชี ทำหน้าที่ในการวางระบบบัญชี ระบบการเบิกจ่ายให้ เป็นไปตามการจัดสรรงบประมาณ และระเบียบการเงินขององค์กรกลาง ให้สอดคล้องต้องกันทั้ง ในส่วนภูมิภาคและส่วนกลาง โดยที่ระบบการเงินการบัญชีจะสอดคล้องกับการดำเนินงานของ องค์กร กล่าวคือ กระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปสู่ส่วนภูมิภาค คณะอนุกรรมการองค์กร กลางจังหวัดจะทำหน้าที่ทั้งการจัดสรรและเบิกจ่ายตามงบประมาณและจัดให้มีการตรวจสอบ บัญชีโดยผู้ตรวจสอบบัญชีอนุญาต ฝ่ายการเงินและการบัญชีส่วนกลางมีหน้าที่รวบรวมหลักฐาน เอกสารการเงิน ทั้งในส่วนภูมิภาคและส่วนกลางในชั้นสุดท้าย พร้อมทั้งเสนอรายงานการเงิน การบัญชี

แผนภาพองค์กรขององค์กรกลาง

ขั้นตอนและกิจกรรมในการปฏิบัติงานของฝ่ายงานหลักในองค์กรกลาง⁹

ภายใต้โครงสร้างหน้าที่งานที่กำหนดไว้ข้างต้น ฝ่ายงานหลักขององค์กรกลาง ได้แก่ ฝ่ายสอดส่องดูแลการการเลือกตั้ง ฝ่ายรณรงค์และเผยแพร่ และฝ่ายโฆษณา ได้กำหนดขั้นตอนและกิจกรรมสำคัญในการปฏิบัติงานไว้ดังนี้

ฝ่ายสอดส่องดูแลการเลือกตั้ง เนื่องจากบทบาทหน้าที่หลักของฝ่ายนี้เป็นการสังเกตการณ์ และการรับแจ้งเหตุการณ์การกระทำผิดตามพระราชบัญญัติเลือกตั้ง ฝ่ายสอดส่องดูแลการเลือกตั้งจึงได้กำหนดแนวทางในการสังเกตการณ์การเลือกตั้ง และขั้นตอนในการรับแจ้งเหตุการณ์การกระทำผิดฯ ดังนี้

1.1 แนวทางในการสังเกตการณ์การเลือกตั้ง

การสังเกตการณ์การกระทำผิดของพรรคการเมืองและผู้สมัคร

- ในช่วงก่อนวันเลือกตั้งให้สังเกตจากการ ใช้สื่อโฆษณา เช่น คัดเข้าที่ขนาดใหญ่ โปสเตอร์ สติกเกอร์ หนังสือพิมพ์ วิทยุ รถประกาศโฆษณา ฯลฯ รวมแล้วพอประเมินได้ว่าจะเป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด การสร้าง การซ่อมแซม การบริจาคสิ่งสาธารณูปโภค หรือถาวรวัตถุแก่ ชุมชน หรือสถาบันของชุมชน เช่น วัด สมาคม มูลนิธิ การจัดเลี้ยง หรือโดยประกาศชัดว่าเป็นผู้สนับสนุนในการจัดงานบุญ งานมโหรีสพ กีฬา การแจกสิ่งของหรือขายในราคาต่ำกว่าท้องตลาดอย่างผิดปกติวิสัย การเล่นพนันในรูปแบบต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อการลงคะแนนเสียง การย้ายชื่อคนออก และหรือการเพิ่มชื่อคนเข้าไปในรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง การแจกเงิน หรือสัญญาว่าจะแจกเงินให้ชาวบ้านหรือรายบุคคล หรือเป็นกลุ่ม หรือผ่านตัวแทนเพื่อให้ไปลงคะแนนให้กับผู้สมัคร การซื้อบัตรประชาชน หรือบัตรเหลือง

- ในวันเลือกตั้ง ให้สังเกตจากพฤติกรรมว่า มีการใช้พาหนะบรรทุกคนมาลงคะแนน รวมทั้งสื่อแว่วว่ามี การแจกเงินหรือสิ่งของเพื่อแลกกับคะแนนในระหว่างการเดินทาง การเกณฑ์หรือการระดมคนมา เป็นกลุ่ม หรือเป็นจำนวนมาก ซึ่งสื่อเค้าว่าจะเป็น “คะแนนซื้อ” หรือถึงขั้นการจะลงคะแนนโดยไม่มีสิทธิ การแจกเงิน หรือสัญญาว่าจะแจกเงินในบริเวณใกล้ที่

⁹ โปรดดู คณะกรรมการองค์กรกลางการเลือกตั้ง, รายงานการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร วันที่ 13 กันยายน 2535 (กรุงเทพฯ : บริษัทแททส์ปอยท์ จำกัด, 2535) หน้า 46-48 และ 68-78.

เลือกตั้ง การควบคุม กำกับ หรือการส่งสัญญาณ บริเวณภายนอกหรือใกล้เคียงที่เลือกตั้งซึ่งแสดงถึงการกำหนดให้ ผู้เลือกตั้งลงคะแนนตามความประสงค์ของผู้ใดผู้หนึ่ง การแสดงความข่มขู่ เช่น พกอวรุท ทำลายป้ายฉีกโปสเตอร์ การประกาศหรือโฆษณาหาเสียงภายในที่เลือกตั้ง การเล่นพนันขันต่อที่มีผลต่อคะแนน การเลือกตั้ง เป็นต้น

- การสังเกตการณ์การกระทำผิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ให้สังเกตจากการที่เจ้าหน้าที่ให้การสนับสนุนโดยการใช้ทรัพย์สินสมบัติ วัสดุอุปกรณ์ ยานพาหนะของราชการในการหาเสียง การเกี่ยวข้องของเจ้าหน้าที่ในการหาเสียงของผู้สมัครในทางใดทางหนึ่ง การที่บัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง มีรายชื่อเพิ่มหรือขาดโดยสำรวจได้จากมีรายชื่อผิดสังเกต มีการร้องเรียนเกี่ยวกับบัญชีรายชื่อ เป็นต้น

1.2 ขั้นตอนการรับแจ้งเหตุการณ์กระทำผิดตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง

งานรับแจ้งเหตุได้กำหนดขั้นตอนในการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การรับแจ้งเหตุจากผู้มาแจ้งหรือในกรณีที่ ปอส. หรือ อสก. พบเห็นการกระทำผิดอาจเป็นผู้แจ้งเหตุด้วยตนเองก็ได้ โดยประเด็นที่ควรให้ความเอาใจใส่เป็นพิเศษ คือการแจ้งเหตุการณ์กระทำที่เป็นความผิดกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการแจ้งนั้น ผู้แจ้งอาจมีพยานหลักฐานที่ชัดเจน หรืออาจไม่มีพยานหลักฐานก็ได้ ซึ่งในกรณีหลังผู้รับแจ้งต้องพยายามซักถามข้อเท็จจริงเพื่อประเมินว่าการแจ้งเหตุมีความน่าเชื่อถือเพียงใด และสามารถดำเนินการต่อไปหรือไม่ โดยอาจสอบข้อเท็จจริงได้จากผู้แจ้งเหตุ และบุคคลที่ผู้แจ้งเหตุพามา จากการขอให้ ปอส. หรือ อสก. ในพื้นที่ยืนยันข้อมูล หรือขอข้อมูลจากบุคคลอื่น หรือจากการขอข้อมูลโดยขอความร่วมมือจากส่วนราชการ และหน่วยงานอื่น ๆ ซึ่งประเด็นสำคัญในการบันทึกคือ ผู้กระทำผิดคือใคร มีพฤติการณ์ การกระทำผิดอย่างไร กระทำผิดที่ไหน เมื่อใด มีพยานผู้รู้เห็นเหตุการณ์หรือไม่ ไม่ว่าจะเป็นบุคคล เอกสาร สิ่งของที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 การเสนอความเห็นเกี่ยวกับคำแจ้งเหตุ ให้ ปอส. วินิจฉัยว่าผู้ถูกกล่าวหา น่าจะได้กระทำผิดกฎหมายหรือไม่ หากเห็นว่าผิดก็จะสรุปเรื่องเสนอความเห็นส่งบันทึก และพยานหลักฐานไปให้คณะอนุกรรมการองค์รกรกลางจังหวัด หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายพิจารณาสั่งการต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 เมื่อคณะอนุกรรมการองค์รกรกลางจังหวัดหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายพิจารณานำบันทึกจาก ปอส.ข้างต้นแล้ว อาจจะพิจารณาดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่เหมาะสม เช่น ส่งให้ ปอส. สอบข้อเท็จจริง และรวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติม เก็บเรื่องเป็นข้อมูลเพราะไม่ผิดกฎหมาย แต่แจ้งรายงานให้ภาคและส่วนกลางได้ทราบ เสนอให้หน่วยราชการทราบ และขอทราบข้อมูล หรือส่งพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับคำแจ้งเหตุมาประกอบการ

พิจารณา เสนอส่งเรื่องให้พนักงานสอบสวนเฉพาะกิจดำเนินการที่จำเป็นในการดำเนินการสอบข้อเท็จจริง หรือสอบสวนจับกุม หรือกระทำการอื่น ๆ ตามกฎหมาย หรือคำสั่งของทางราชการ เสนอให้แจ้งผู้ว่าราชการจังหวัด หรือ ปลัดกรุงเทพมหานคร แล้วแต่กรณีดำเนินการเกี่ยวกับผู้กระทำผิดตามคำสั่งที่ 139/2535

หนึ่งในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉิน และเกี่ยวกับความปลอดภัยของบุคลากรขององค์กรกลาง ให้อาสาสมัครองค์กรกลางแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจในท้องถิ่นและ/หรือต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ หน่วยเฉพาะกิจประจำจังหวัดนั้น ๆ หรือต่อประธานคณะอนุกรรมการจังหวัด หรือต่อประธานคณะทำงานรับแจ้งเหตุส่วนกลางเพื่อแจ้งต่อไปยังผู้มีอำนาจหน้าที่โดยตรง หรือหน่วยเฉพาะกิจของกรมตำรวจกระทรวงมหาดไทยต่อไปทันที

ขั้นตอนที่ 4 ให้คณะอนุกรรมการองค์กรกลางจังหวัดรายงานการดำเนินการ กรณีแจ้งเหตุต่อคณะอนุกรรมการฝ่ายสอดส่องดูแลการเลือกตั้ง ผ่านคณะทำงานรับแจ้งเหตุส่วนกลาง แล้วสำเนารายงานให้องค์กรกลางภาคใต้ทราบด้วย โดยเรื่องที่รายงานอาจเป็น เรื่องที่ต้องการให้เก็บเรื่องไว้ที่คณะทำงานรับแจ้งเหตุเป็นข้อมูลต่อไป หรือเรื่องที่ส่งให้ ปอส. หรือ อสก. สอบข้อเท็จจริงเพิ่มเติม หรือเรื่องที่ได้มีหนังสือถึงหน่วยราชการเพื่อทราบข้อเท็จจริง และพยานหลักฐานเกี่ยวกับคำแจ้งเหตุ

ขั้นตอนที่ 5 คณะทำงานรับแจ้งเหตุส่วนกลางพิจารณาเรื่องที่เสนอมาจากจังหวัดในส่วนภูมิภาคแล้วจะเสนอเรื่องให้คณะอนุกรรมการสอดส่องดูแลการเลือกตั้งได้ทราบหรือพิจารณาแล้วแต่กรณี เมื่อพิจารณาแล้วคณะอนุกรรมการดังกล่าวจะสั่งการตามควร หรือพิจารณาดำเนินการตามที่เห็นว่าถูกต้องเหมาะสมภายในขอบเขตที่อยู่ภายใต้การกำกับของคณะกรรมการองค์กรกลางการเลือกตั้ง

ขั้นตอนที่ 6 การสรุปรายงานผลการทำงานเป็นระยะ ๆ และภายหลังจากการเลือกตั้งเสร็จสิ้น คณะอนุกรรมการองค์กรกลางจังหวัดจะควบคุมดูแลให้คณะทำงานรับแจ้งเหตุ และ ปอส. สรุปรายงานความคืบหน้าการดำเนินการตามคำแจ้งเหตุเป็นระยะต่ออนุกรรมการจังหวัดแล้วสรุปเสนอให้ส่วนกลางและส่วนภูมิภาคได้ทราบเป็นระยะตามความจำเป็น และหลังจากการเลือกตั้งเสร็จแล้ว ปอส. และ อสก. คณะทำงานองค์กรกลาง อำเภอ และคณะอนุกรรมการองค์กรกลางจังหวัด ต้องปรึกษาหารือกันในการทำรายงานสรุปผลงานส่งให้คณะอนุกรรมการองค์กรกลางจังหวัดพิจารณาทำรายงานส่งต่อคณะอนุกรรมการสอดส่องดูแลการเลือกตั้งเพื่อจัดทำสรุปรายงานเสนอต่อคณะกรรมการองค์กรกลางเลือกตั้งต่อไป

ฝ่ายรณรงค์และเผยแพร่ เนื่องจากกิจกรรมของฝ่ายรณรงค์และเผยแพร่เป็นกิจกรรมของการสร้างจิตสำนึกของความเป็นประชาธิปไตย และสร้างความมีส่วนร่วมเป็นการเลือกตั้งในหมู่ประชาชน ดังนั้นกิจกรรมสำคัญในการปฏิบัติงานจึงประกอบด้วย

2.1 ประชาสัมพันธ์เป้าหมาย และกิจกรรมขององค์กรกลางในวงกว้าง โดยผ่านสื่อมวลชนของรัฐและเอกชน ในรูปของบทความ สื่อสิ่งพิมพ์ สปอตและรายการวิทยุ สปอตและรายการโทรทัศน์

2.2 จัดสัมมนาผู้นำชุมชนร่วมกับส่วนราชการ และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น หาแนวทางประสานความร่วมมือ ในการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย และการสอดส่องดูแลการเลือกตั้ง

2.3 ศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจสังคม และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเพื่อนำมาผลิตรายการวิดีโอ หรือรายการโทรทัศน์ อันจะช่วยกระตุ้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการเลือกตั้งและการมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตย ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

2.4 ผลิตสื่อขนาดเล็กย่อย เช่น จุลสาร ไปสเตอร์ สติกเกอร์ เป็นต้น และทำการเผยแพร่โดยอาสาสมัครท้องถิ่น ได้แก่ ครู เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน นักศึกษา เป็นต้น

2.5 ส่งเสริมการจัดรายการแสดงวัฒนธรรมพื้นบ้านที่สอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง

2.6 สนับสนุนกิจกรรมขององค์กรพัฒนาเอกชน เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนตื่นตัวในการใช้สิทธิเลือกตั้งและสอดส่องดูแลการเลือกตั้งและสนับสนุนการจัดเวทีชาวบ้าน เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนทัศนะระหว่างนักการเมืองและผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

2.7 จัดหน่วยรณรงค์และประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ในระดับจังหวัด

ฝ่ายโฆษณา เนื่องจากกิจกรรมสำคัญของฝ่ายโฆษกคือกิจกรรมด้านการข่าว ดังนั้นฝ่ายโฆษกจึงได้กำหนดกิจกรรมสำคัญในการทำงานไว้ ดังนี้

3.1 การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข่าวสารขององค์กรกลาง

3.2 รวบรวมข้อมูลข่าวสารภายในและภายนอก รวมทั้งศึกษาประเด็นข่าว เพื่อนำเสนอต่อสาธารณชนต่อไปและรายงานให้คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการทุก ๆ ฝ่ายในองค์กรกลางได้ทราบ

3.3 การประสานงานกับฝ่ายต่าง ๆ ในด้านสื่อ และด้านการเผยแพร่ให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องประชาธิปไตย

จากโครงสร้างภาระงาน ขั้นตอนและกิจกรรมที่กำหนดไว้ จึงได้มีการจัดสรรบุคลากรเข้าปฏิบัติงานในส่วนงานต่าง ๆ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งหากพิจารณากำหนดประเภทบุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์กรกลางแล้ว อาจแบ่งได้เป็นกลุ่มสำคัญคือ กลุ่มคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ คณะทำงานชุดต่าง ๆ ซึ่งทำหน้าที่

ในเชิงนโยบาย และการตัดสินใจแก้ไขปัญหาในเชิงปฏิบัติการในระดับต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย บุคคลจากหลากหลายสาขาวิชาชีพ เช่น นักวิชาการ หน่วยงานราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ องค์กรพัฒนาเอกชน แพทย์ นักธุรกิจ นักหนังสือพิมพ์ เป็นต้น โดยบุคคลเหล่านี้จะเป็นตัวแทนสาขาวิชาชีพของตนเข้าร่วมปฏิบัติงานในองค์กรกลาง ในฐานะเป็นกรรมการท่านหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อให้การระดมความคิดเห็นเป็นไปอย่างกว้างขวาง และเพื่อให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างเหมาะสมที่สุดเท่าที่จะทำได้ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มผู้ปฏิบัติงานประจำสำนักงานทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และ ปอส. อสก. ซึ่งส่วนหนึ่งได้มาจากการยืมตัวจากหน่วยงานต้นสังกัด และอีกส่วนหนึ่งได้จากการสรรหาทั่วไป โดยเน้นการกระจายตามสายวิชาชีพต่าง ๆ ให้มากที่สุด

สำหรับการทำงานขององค์กรกลางแม้จะเน้นความเป็นอิสระในการทำงาน ไม่เป็นหน่วยงานราชการ และไม่มีสายการบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อกระทรวงใด ๆ ลักษณะการทำงานจึงเป็นการประสานกับส่วนงานต่าง ๆ เป็นหลัก ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนทางการเมืองและเพื่อเสริมกลไกของรัฐในการดูแลการเลือกตั้งให้เป็นไปอย่างสุจริตยุติธรรม อย่างไรก็ตามการดำเนินงานจะประสบผลสำเร็จย่อมต้องอาศัยปัจจัยด้านการเงินมาสนับสนุนการทำงานซึ่งองค์กรกลาง 1 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาลประมาณ 35 ล้านบาท สำหรับการทำงานในองค์กรกลาง 2 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาลเพิ่มมากขึ้น มีจำนวนประมาณ 67 ล้านบาท

นอกจากนั้น องค์กรกลางได้ตระหนักถึงความสำคัญของการสื่อสาร เพราะงานขององค์กรกลางต้องการข้อมูลข่าวสารที่ฉับไว เพื่อให้การวางแผนการดำเนินงานและการตัดสินใจมีประสิทธิภาพ ดังนั้นในการทำงานขององค์กรกลางทั้งครั้งที่ 1 และ ครั้งที่ 2 จึงได้อาศัยเทคโนโลยีการสื่อสารใหม่ ๆ เช่น ระบบคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ภายใน - ภายนอกที่เชื่อมต่อกับมหาดไทย โทรศัพท์มือถือ วิทยุติดตามตัว โทรสาร เครื่องอัดสำเนา เครื่องพิมพ์ดีดไฟฟ้า เป็นต้น ซึ่งเป็นอุปกรณ์การสื่อสารและอุปกรณ์ที่ใช้ในระบบสำนักงานอัตโนมัติ [office automation] และเพื่อให้เครือข่ายกว้างขวางยิ่งขึ้น ครอบคลุมทั้งประเทศยังมีเครือข่ายวิทยุสมัครเล่น ที่ช่วยในการสื่อสารอีกด้านหนึ่งด้วย และในช่วงใกล้วันเลือกองค์กรกลางยังได้รับความอนุเคราะห์รถจักรยานยนต์และรถปิคอัพจำนวนหนึ่งจากกระทรวงมหาดไทยไว้ให้บริการ

ภูมิหลังการเลือกตั้ง 13 กันยายน 2535

การรัฐประหาร เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2535 มีข้ออ้างในการทำรัฐประหาร 5 ข้อสำคัญ คือ¹⁰

- 1) มีการทุจริต คอร์รัปชันในบรรดารัฐมนตรีร่วมรัฐบาลอย่างกว้างขวาง
- 2) ข้าราชการการเมืองรังแกข้าราชการประจำ
- 3) รัฐบาลเป็นเผด็จการทางรัฐสภา
- 4) มีการพยายามทำลายสถาบันทหาร
- 5) บิดเบือนคดีวันลอบสังหาร ซึ่งมีจุดมุ่งหมายล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์

คณะรัฐประหารจึงต้องการที่จะมาเป็นผู้สะสางปัญหาทางการเมืองเหล่านี้ เพื่อให้มีบรรยากาศทางการเมืองที่สุจริตมากขึ้น ซึ่งคณะรัฐประหาร ได้ตัดสินใจเลือก นายอานันท์ ปันยารชุน ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีบริหารราชการแผ่นดิน และได้จัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2535

ในการเลือกตั้งครั้งนั้น นายอานันท์ ปันยารชุน ได้ดำริที่จะให้มีการตั้งคณะกรรมการกลางควบคุมการเลือกตั้ง เพื่อให้ไปกำกับดูแลการเลือกตั้ง เพื่อวัตถุประสงค์ของการเลือกตั้งที่สุจริต ยุติธรรม สามารถสรรหาคandidateที่มีความสามารถมาเป็นตัวแทนของประชาชน รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งผลการเลือกตั้งนั้น ปรากฏว่า พรรคสามัคคีธรรม มีสมาชิกที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 79 คน ซึ่งมากกว่าพรรคอื่น ๆ และได้ร่วมจัดตั้งรัฐบาลผสม โดยประกอบไปด้วย พรรคชาติไทย พรรคประชากรไทย พรรคกิจสังคม และพรรคราษฎร แต่ไม่สามารถตั้งหัวหน้าพรรคการเมืองใดใน 5 พรรคเป็นหัวหน้าคณะรัฐบาลได้ จึงได้เชิญ พลเอกสุจินดา คราประยูร ผู้บัญชาการทหารบก และหนึ่งในแกนนำของคณะรัฐประหารเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2535 หรือคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) มารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แต่เกิดกระแสต่อต้านจากพรรคการเมืองอื่นและประชาชนทั่วไป จนนำไปสู่เหตุการณ์ความวุ่นวายเมื่อวันที่ 17 - 20 พฤษภาคม 2535 หรือที่เรียกว่า “เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ” ที่มีการปราบปรามผู้ชุมนุมประท้วงอย่างรุนแรง จนก่อให้เกิดการบาดเจ็บล้มตายของประชาชนเป็นผลให้ พลเอกสุจินดา คราประยูร ได้ลาออกจากตำแหน่ง

¹⁰ ไพรดตุ ลีขิต ธีรเวคิน, วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535), หน้า 222.

นายกรัฐมนตรี และต่อมาได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง นายอานันท์ ปันยารชุน เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง

ต่อมารัฐบาลได้ออกพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2535 และกำหนดให้มีการเลือกตั้งครั้งใหม่ในวันที่ 13 กันยายน 2535 โดยรัฐบาลมีนโยบายชัดเจนในการที่จะให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นไปอย่างบริสุทธิ์ ยุติธรรม วางมาตรการป้องกันและปราบปรามการซื้อขายเสียง¹¹ โดยได้กำหนดให้ม็อบคัดกลางการเลือกตั้งอีกครั้งหนึ่ง ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ นร 139/2535 ลงวันที่ 8 กรกฎาคม 2535

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2535 มีประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 31,860,156 คน โดยมาแสดงตนขอรับบัตรจำนวน 19,622,322 คน คิดเป็น 61.59% ปรากฏผลดังนี้¹²

¹¹ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, รายงานการวิจัยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 13 กันยายน 2535 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง, 2538) หน้า 2.

¹² โปรดดูเรื่องเดียวกัน หน้า 93-111

ตาราง 3.1 จำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 13 กันยายน 2535 จำแนกตามพรรคการเมือง

พรรคการเมือง	จำนวนผู้ได้รับเลือกตั้ง	ร้อยละ
1.ชาติพัฒนา	60	16.67
2. ประชาธิปัตย์	79	21.94
3. ราษฎร	1	0.28
4. ชาติไทย	77	21.39
5. ประชากรไทย	3	0.83
6. กิจสังคม	22	6.11
7. เอกภาพ	8	2.22
8. พลังธรรม	4	1.11
9. พลังธรรม	47	13.06
10. ความหวังใหม่	51	14.17
11.พลังประชาชน	0	0
12. เสรีธรรม	8	2.22
รวม	360	100

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2535 ในเขตจังหวัดชลบุรี

จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย 2 เขตการเลือกตั้ง จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตละ 3 คน รวม 6 คน โดยในการเลือกตั้งเมื่อ 22 มีนาคม 2535 มีจำนวนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง 559,445 คน มาแสดงตนขอรับบัตรฯ 290,746 คน คิดเป็น 51.97% และในการเลือกตั้งเมื่อ 13 กันยายน 2535 มีจำนวนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง 556,985 คน มาแสดงตนขอรับบัตรฯ 285,908 คน คิดเป็น 51.33% โดยมีรายละเอียดของการเลือกตั้งเมื่อ 13 กันยายน 2535 ในจังหวัดชลบุรี ดังนี้

-เขตการเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย 4 อำเภอ ดังตาราง 3.2

ตาราง 3.2 : หน่วยเลือกตั้ง และผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง เขตการเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดชลบุรี

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	หน่วยเลือกตั้ง	ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง	ผู้มาแสดงตนขอรับบัตรฯ	%	ปอส.	อสก.	
อำเภอเมืองชลบุรี	152	135,423	67,688	49.98	7	190	
อำเภอพนัสนิคม	148	85,986	53,684	62.43	7	163	
อำเภอพานทอง	35	27,763	16,574	59.70	3	37	
อำเภอบ่อทอง	28	18,739	10,402	55.50	2	32	
รวม :	4	363	267,911	148,348	55.37	19	422

โดยมีจำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 12 คน แบ่งเป็น 4 พรรคการเมือง ดังตารางที่ 3.3

ตาราง 3.3 : ผู้สมัครรับเลือกตั้ง และคะแนนที่ได้รับของเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดชลบุรี

หมายเลข	ชื่อผู้สมัคร	สังกัดพรรค	ลำดับที่	ได้คะแนน
1	นายเทอดธรรม อิมราลิขิต	ชาติพัฒนา	4	65,876
2	นายสง่า ธนสงวนวงศ์	ชาติพัฒนา	5	63,441
3	นายวิทยา คุณปลื้ม	ชาติพัฒนา	2	73,086
4	นายคณิน บุญสุวรรณ	เอกภาพ	3	68,811
5	นางสาวเสาวลักษณ์ สุริยาทิพย์	เอกภาพ	1	74,678
6	นายประมวล เอมเปี้ย	เอกภาพ	6	61,691
7	นายปริญญา โกมลวัฒน์	มวลชน	7	684
8	นายพิเชษฐ์ รุ่งโรจน์	มวลชน	9	391
9	นายณรงค์ พงษ์หัสบรรณ	มวลชน	8	394
10	นายประดิษฐ์ ใจรัก	กิจสังคม	10	177
11	นายพิทักษ์ บัวทอง	กิจสังคม	11	138
12	นายสุรพล อำสุวรรณ	กิจสังคม	12	130

-เขตการเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย 5 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ ดังตาราง

ตาราง 3-4 : หน่วยเลือกตั้ง และจำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดชลบุรี

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	หน่วยเลือกตั้ง	ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง	ผู้มาแสดงตนขอรับบัตรฯ	%	ปอส.	อสก.
อำเภอศรีราชา	104	87,662	41,656	46.71	5	116
อำเภอบางละมุง	98	82,373	37,896	46.57	3	63
อำเภอสัตหีบ	69	58,671	27,542	47.11	4	99
อำเภอบ้านบึง	59	48,027	23,851	49.56	3	84
อำเภอหนองใหญ่	14	11,035	5,278	47.83	1	18
กิ่งอำเภอเกาะสีชัง	3	2,306	1,336	57.93	1	5
รวม :	6	289,074	137,559	47.59	17	385

โดยมีจำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 18 คน แบ่งเป็น 6 พรรคการเมือง ดังตาราง

ตาราง 3-5 : ผู้สมัครรับเลือกตั้ง และคะแนนที่ได้รับของเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดชลบุรี

หมายเลข	ชื่อผู้สมัคร	สังกัดพรรค	ลำดับที่	ได้คะแนน
1	นายจรรยา งานพิเชษฐ์	ชาติพัฒนา	4	54,754
2	นายสุรสิทธิ์ นิติวุฒิวรรักษ์	ชาติพัฒนา	6	50,432
3	นายสนธยา คุณปลื้ม	ชาติพัฒนา	2	66,786
4	นายอุทัย พิมพ์ใจชน	เอกภาพ	1	84,920
5	นายธงชัย พิมพ์สกุล	เอกภาพ	3	55,634
6	นาวาเอกผล อูชา	เอกภาพ	5	50,988
7	นายชูเกียรติ สุมา	เสรีธรรม	8	1,140
8	นางสุชาดา ชูเกียรติโรจน์	เสรีธรรม	9	1,018
9	นายสมชาย ศรีสุนทรโวหาร	เสรีธรรม	7	9,969
10	นายบุญชู โตเจริญ	มวลชน	14	195
11	นางระเบียบ เจริญภักดิ์	มวลชน	16	159
12	นายสุรพล จิตเจื้อจุน	มวลชน	13	269

ตารางที่ 3-5 (ต่อ)

หมายเลข	ชื่อผู้สมัคร	สังกัดพรรค	ลำดับที่	ได้คะแนน
13	นายสงว ผึ้งฉาย	ประชากรไทย	10	533
14	นายสมภักตร์ เสาศาสตร์	ประชากรไทย	12	424
15	นางวรรณุช ผึ้งฉาย	ประชากรไทย	11	526
16	นายชัยยา บัวทอง	กิจสังคม	18	121
17	นายมนัส เจริญสุข	กิจสังคม	17	152
18	นายสมชาย ใจรัก	กิจสังคม	15	165

จึงเป็นอันว่า บุคคลที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดชลบุรี มีดังนี้

- เขตเลือกตั้งที่ 1 :
1. นางสาวเสาวลักษณ์ สุริยาทิพย์ พรรคเอกภาพ
 2. นายวิทยา คุณปลื้ม พรรคชาติพัฒนา
 3. นายคณิน บุญสุวรรณ พรรคเอกภาพ
- เขตเลือกตั้งที่ 2 :
1. นายอุทัย พิมพ์ใจชน พรรคเอกภาพ
 2. นายสนธยา คุณปลื้ม พรรคชาติพัฒนา
 3. นายธงชัย พิมพ์สกุล พรรคเอกภาพ

สภาพการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชลบุรี สรุปได้ว่า¹³ การหาเสียงเลือกตั้งส่วนใหญ่จะเป็นการแข่งขันกันระหว่างพรรคชาติพัฒนา (ขั้วของนายสมชาย คุณปลื้ม) กับพรรคเอกภาพ (ขั้วของนายอุทัย พิมพ์ใจชน) บทบาทและการดำเนินการทางการเมืองของนายสมชาย คุณปลื้ม เป็นผู้ที่พฤติกรรมให้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อคนในท้องถิ่น ให้ความช่วยเหลือกิจการสาธารณะหลายโครงการ และมักจะให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนว่า “ผมมีแต่ให้”¹⁴ ในการดำเนินการทางการเมืองของนายสมชาย คุณปลื้มนั้น ไม่นิยมพรรคใดพรรคหนึ่งโดยเฉพาะ แต่จะให้การสนับสนุนผู้สมัครในลักษณะความสัมพันธ์ส่วนตัว และในขณะเดียวกันก็ให้การสนับสนุนผู้สมัครอื่นที่เป็นพวกแม้จะลงพรรคอื่น

¹³ ปรอดดู อนุกรรมการองค์กรกลางจังหวัดชลบุรี, “รายงานผลการปฏิบัติงานขององค์กรกลางจังหวัดชลบุรี,” 8 ตุลาคม 2535, หน้า 6.

¹⁴ ผาสุก พงษ์ไพจิตร, “เจ้าพ่อและธุรกิจท้องถิ่น : อำนาจนอกระบบ การคอร์รัปชัน และประชาธิปไตย,” การสัมมนาทางวิชาการเรื่อง “นักธุรกิจ เทคโนโลยี นครการเมือง และนายพล: คอร์รัปชันและอนาคตของระบอบประชาธิปไตยไทย” 27 ส.ค. 2536, หน้า 12.

ยกเว้นพรรคของนายอุทัย พิมพ์ใจชน ในกรณีนี้จะเห็นได้ว่าการเลือกตั้งเมื่อ 27ก.ค. 2529 นายสมชาย ฯ ได้ให้การสนับสนุนนายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ ผู้สมัครพรรคชาติประชาธิปไตย ซึ่งพึงลงสมัคร สส.ในพื้นที่ จ.ชลบุรี เป็นครั้งแรกจนได้รับเลือกเป็น ส.ส. มีการกล่าวกันว่า ส.ส.ผู้นี้ได้ช่วยให้ นายสมชาย ฯ ได้รับความสะดวกจากการกู้เงินในโครงการต่าง ๆ จากธนาคารศรีนครเป็นอย่างดี¹⁵

บทบาทการดำเนินการทางการเมืองของนายอุทัย พิมพ์ใจชนนั้น เป็นนักต่อสู้ทางการเมือง เมื่อจอมพลถนอม กิตติขจร ทำการปฏิวัติรัฐประหารยึดอำนาจตนเองเมื่อ พ.ศ. 2514 ในขณะนั้น นายอุทัย พิมพ์ใจชน เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี สังกัดพรรคประชาธิปไตย ต่อมาเมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2515 นายอุทัย ฯ พร้อมกับเพื่อน สส.อีกรวม 3 คน ได้ยื่นฟ้องต่อศาลอาญากรุงเทพ กล่าวหาคณะปฏิวัติทำการล้มล้างรัฐธรรมนูญ ซึ่งศาลรับฟ้องแต่ปรากฏว่าคณะปฏิวัติได้ใช้อำนาจคณะปฏิวัติจำคุกนายอุทัยฯ กับพวก ต่อจากนั้นอีก 2 ปี สภานิติบัญญัติแห่งชาติ เห็นว่า คำสั่งคณะปฏิวัติเป็นคำสั่งไม่ชอบ จึงออกกฎหมายยกเลิกคำสั่งดังกล่าว ทำให้นายอุทัย กับพวกพ้นผิด และได้รับอิสรภาพ และได้ออกมาดำเนินการทางการเมืองต่อไป โดยในระยะแรกสังกัดพรรคประชาธิปไตย จนภายหลังมาตั้งพรรคและเป็นหัวหน้าพรรคเอกภาพ เคยดำรงตำแหน่งสำคัญทั้งฝ่ายนิติบัญญัติ และบริหาร เช่น เคยเป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร 2 สมัย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ กล่าวกันว่าเป็นบุคลากรที่น่าภาคภูมิใจของชาวชลบุรี มีปัญญาชนคนในชุมชนเมือง และกลุ่มโรงงานแปงมันสนับสนุน

สำหรับการหาเสียงในพื้นที่จังหวัดชลบุรีนั้น¹⁶ มีการปิดป้ายโปสเตอร์ตั้งแต่ขนาดเล็กถึงขนาดใหญ่ทั่วไปตามเสาไฟ ต้นไม้ ร้านค้า ฯลฯ ส่วนคัทเออร์ขนาดใหญ่จะติดตั้งตามแยกทางโค้งที่เห็นชัด มีการใช้รถหาเสียงซึ่งส่วนใหญ่เป็นของพรรคชาติพัฒนาและพรรคเอกภาพวิ่งเรียงแถวประมาณ 4-7 คันทุกวัน และมีการเปิดเวทีปราศรัยหาเสียงตามตลาดย่านชุมชนเกือบจะทุกอำเภอของเขตเลือกตั้ง และการใช้วิธีการเดินหาเสียงแบบเคาะประตูบ้านของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งจะไปพร้อมกันในแต่ละพรรค นอกจากนั้น ตามข่าวที่รายงานพบว่ามี การจัดเลี้ยงโต๊ะจีน ซึ่งผู้สมัครฯจะไปร่วมพร้อมกับการหาเสียง รวมทั้งมีการแจ่งมาทั้งในรูปจดหมาย โทรศัพท์ว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นหัวหน้าคณะช่วยเหลือหาเสียงให้กับผู้สมัครฯ โดยเฉพาะ

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 11.

¹⁶ โปรดดู อนุกรรมการองค์กรกลางจังหวัดชลบุรี, “รายงานผลการปฏิบัติงานขององค์กรกลางจังหวัดชลบุรี,” 8 ตุลาคม 2535, หน้า 6.

ผู้สมัครพรรคชาติพัฒนา สำหรับพรรคเอกภาพ มีการฉายวิดีโอในเรื่องเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ โดยเน้นให้ประชาชนเลือกพรรคเทพดีกว่าพรรคมาร และมีการส่งจดหมายถึงประชาชนชาว จังหวัดชลบุรีทั้งจังหวัด ขอให้ช่วยเหลือตัวเองและลูกพรรค โดยเน้นชาวชลบุรีไม่ขายเสียง ไม่มี อิทธิพล รวมทั้งมีการนำเอกสารรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งฯที่ชำรุดมาให้ทางองค์กรกลางจังหวัด ชลบุรีช่วยจัดการตรวจสอบ

รูปแบบการกระทำผิดที่ปรากฏ และมีผลสำคัญต่อการเลือกตั้งในจังหวัดชลบุรี

รูปแบบการกระทำผิดที่พรรคการเมือง นักการเมือง หัวคะแนน ตลอดจนพรรค พวกของผู้สมัครรับเลือกตั้งดำเนินการ ได้มีการรวบรวม และเสนอไว้หลายกรณีดังได้กล่าว ไว้ในตอนต้นแล้ว สำหรับในจังหวัดชลบุรี วิธีการให้ได้มาซึ่งคะแนนเสียงของผู้สมัคร พรรค ที่ตนให้การสนับสนุนก็มีไม่แตกต่างกันเท่าใดนัก จากการเฝ้าสังเกตดูสรุปวิธีการดำเนินการที่จะ อำนาจประโยชน์แก่ผู้ดำเนินการอย่างยิ่งมีวิธีดังนี้

1. เตรียมจำนวนคะแนนที่แน่นอนไว้ล่วงหน้า
2. จัดหาข้อมูลบุคคลที่มีสิทธิเลือกตั้งในแต่ละหน่วยเลือกตั้ง
3. เตรียมคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง
4. เก็บรวบรวมบัตรประจำตัวประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
5. ระดมแจกจ่ายเงินแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
6. ดำเนินการลงคะแนน ณ หน่วยเลือกตั้งที่อยู่ในอิทธิพล

การดำเนินการตามขั้นตอนทั้ง 6 ดังกล่าว ผู้วิจัยได้ทำการสังเกต และสัมภาษณ์รวบรวม ข้อมูลที่เคยปรากฏใน จังหวัดชลบุรี แล้วจัดเรียบเรียงขึ้น โดยขออธิบายเพื่อความเข้าใจ ลำดับขั้นตอนในแต่ละขั้น ดังนี้

1. เตรียมจำนวนคะแนนที่แน่นอนไว้ล่วงหน้า การดำเนินการนี้เพื่อเป็นความได้เปรียบว่าเมื่อมีการเปิดให้ลงคะแนน จะมีคะแนนจากการเตรียมไว้ให้แน่นอน แต่กรณีนี้จะ ได้มากหรือน้อยตามเป้าหมายอยู่ด้วยความสามารถในการควบคุมดำเนินการตามขั้นตอน 1 - 6 ครบถ้วนราบรื่น วิธีดังกล่าวก็คือ

- ย้ายชื่อผู้มีสิทธิมาอยู่ ณ บ้านในหน่วยเลือกตั้งที่มีสิทธิพลอยู่ เมื่อถึงกำหนดเวลาเลือกตั้งจะได้ลงคะแนนตามที่ตนเองต้องการได้ทันที กรณีนี้จะทำให้บ้านบางแห่งมีชื่อผู้อาศัยมากเป็นพิเศษ ซึ่งเจ้าบ้านส่วนใหญ่ มักจะเป็นสมัครพรรคพวกโดยตรงของผู้ดำเนินการ และได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ทะเบียนราษฎรบางคน

- รายชื่อผู้มีสิทธิซ้ำกันหลายหน่วย กล่าวคือ มีชื่อของบุคคลเดียวกัน มีสิทธิเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งมากกว่า 1 หน่วย ซึ่งเรื่องนี้มีคำถามว่า หากมีมากกว่า 4 หน่วย และอยู่ต่างอำเภอ ผู้มีสิทธิจะไปลงคะแนนหรือไม่ จะก่อประโยชน์แก่ผู้จัดทำหรือไม่ ซึ่งกรณีนี้ หากผู้จัดทำเตรียมการแก้ไขได้ครบทั้ง 6 ขั้นตอนแล้ว จะดำเนินการได้ในขั้นตอนที่ 6 แต่ปัญหามีอยู่ว่าการดังกล่าวนี้เป็นความบังเอิญที่ผู้มีสิทธิ มีชื่อ - ชื่อสกุล พ้องกันหรือมีการจัดทำขึ้น แต่ก็ก็เป็นเรื่องที่ควรได้รับการแก้ไข ตรวจสอบให้ถูกต้อง อย่างน้อยภายหลังการเลือกตั้ง และแก้ไขระเบียบวิธีการประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิให้สามารถยืนยันตัวตนบุคคลได้ชัดเจนกว่าปัจจุบัน

2. จัดหาข้อมูลบุคคลที่มีสิทธิเลือกตั้งในแต่ละหน่วยเลือกตั้ง เมื่อทางราชการประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งในแต่ละหน่วยเลือกตั้งแล้ว สามารถเตรียมการหาข้อมูลต่าง ๆ เพื่อใช้ประโยชน์ต่อไป ข้อมูลที่ต้องการ คือ

2.1 หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชนของผู้มีสิทธิ กรณีนี้ไม่ใช่เรื่องยากหากกำหนด ผู้ใหญ่บ้านให้ความร่วมมือ เนื่องจากในระบอบที่มีการเลือกตั้งมักจะมีการแจ้งทำบัตรประชาชนมากเป็นพิเศษ อาจเป็นเพราะผู้มีสิทธิสนใจไปใช้สิทธิทางการเมือง หรือสนใจสิทธิด้านอื่น ๆ เมื่อจัดทำได้บัตรเหลือง หรือบัตรประชาชนแล้ว กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน จะเป็นผู้อำนวยความสะดวกเอามาแจกให้ ซึ่งกำหนด ผู้ใหญ่บ้านต่าง ๆ รู้อยู่แล้วว่า ลูกบ้านของตนมีรายชื่อใช้สิทธิที่หน่วยใด

2.2 ตรวจสอบว่าผู้มีสิทธิรายใด ซึ่งไปประกอบอาชีพต่างท้องที่ และไม่กลับภูมิลำเนาอย่างแน่นอน

3. เตรียมคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง เนื่องจากปรากฏว่า พรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัคร มักจะไม่จัดส่งผู้แทนของตนร่วมเป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง จะเป็นเพราะเหตุใดก็ตาม ดังนั้นหากผู้ที่ประสงค์จะทำการทุจริตในการเลือกตั้ง ก็สามารถจัดส่งบุคคลที่เป็นพวกพ้องบริวารเข้าเป็นกรรมการคะแนนตามหน่วยเลือกตั้งได้โดยไม่ยาก กล่าวคือเมื่อไม่มีบุคคลของพรรคการเมือง นายอำเภอก็ต้องมอบให้กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน เสนอรายชื่อบุคคลเป็นคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติแห่ง พรบ.เลือกตั้ง ก็จะทำให้คณะกรรมการในหน่วยเลือกตั้งเป็นคณะกรรมการของผู้ที่จะทำการทุจริต

4. เก็บรวบรวมบัตรประจำตัวประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง การดำเนินการนี้ทำได้ตั้งแต่จ่ายเงินซื้อมาเก็บไว้ชั่วคราว หรือกำหนด ผู้ใหญ่บ้าน รับบัตรของผู้มีสิทธิจากอำเภอแล้วไปแจกให้ การทำวิธีนี้ จะเกิดประโยชน์อย่างน้อย 2 ทาง คือ

ทางที่ 1 ตัดคะแนนฝ่ายตรงข้าม หากผู้มีสิทธิเลื่อมใสจะลงคะแนนให้ฝ่ายตรงข้าม ก็ไม่สามารถไปใช้สิทธิได้

ทางที่ 2 เพิ่มคะแนนที่แน่นอนให้ฝ่ายที่สนับสนุน กล่าวคือ นำบัตรให้ผู้ที่ไม่มีสิทธิไปลง คะแนน ทั้งนี้จะทำได้ในขั้นตอนที่ 6 ซึ่งต้องเตรียมการจากในขั้นตอนที่ 3 ไว้แล้ว

5. ระดมแจกจ่ายเงินแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง การดำเนินการวิธีนี้จะกระทำในช่วงระยะเวลาใกล้วันลงคะแนนเสียง โดยมีทั้งวิธีแจกรวมต่อกลุ่มบุคคล หรือแจกเป็นรายบุคคล รายครอบครัว โดยมีการกำหนดตัวผู้รับผิดชอบในการแจก และผู้รับผิดชอบในการแจก จะเป็นผู้รับผิดชอบต่อเป้าหมายคะแนนในแต่ละพื้นที่ สำหรับบุคคลที่มักจะได้รับมอบหมายให้เป็นตัวแทนในการแจกเงิน ได้แก่ หัวคะแนน ซึ่งหัวคะแนนมักจะต้องเป็นผู้มีอำนาจอิทธิพลในท้องถิ่นนั้น เช่น เป็นผู้ใหญ่บ้าน กำหนด นักการเมืองท้องถิ่น นักเลง หรือบุคคลที่เป็นที่ยอมรับ นอกจากบุคคลดังกล่าวนี้แล้ว พบว่ากลุ่มที่มีบทบาท ตลอดจนความสามารถในการแจก และควบคุมที่ได้ผล ก็คือ เจ้ามือสลากกินรวบ โดยแจกผ่านเครือข่ายคนเดินโพย เนื่องจากความสัมพันธ์ของเจ้ามือสลากกินรวบ และเครือข่ายกับประชาชนที่เป็นลูกค้ำมีความสัมพันธ์เชื่อถือกัน ที่สำคัญลูกค้ำที่เล่นการพนันสลากกินรวบ มักจะเป็นกรรมกรหาเช้ากินค่ำ พวกด้อยโอกาส รายได้ต่ำชีวิตอยู่ด้วยการเสี่ยง บุคคลเหล่านี้เชื่อมั่นในเจ้ามือสลากกินรวบ เพราะเขาเคยซื้อหวยถูกก็ได้เงินแต่คราวนี้เขาไม่ต้องจ่ายเงิน แต่กลับได้รับเงิน และได้ทำหน้าที่พลเมืองดีด้วยการไปใช้สิทธิเลือกตั้งด้วย แต่ใช้สิทธิตามคำแนะนำของเจ้ามือสลากกินรวบ นอกจากนี้ในวันลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ก็จะมีการอำนวยความสะดวกในการจัดให้ผู้มีสิทธิได้ไปลงคะแนน รวมทั้งมีการแจกเงินกันในวันดังกล่าวอีกด้วย ในการแจกในวันสุดท้ายนี้ แทบไม่ต้องกล่าวเลยว่าเป็นไปลงให้กับผู้ใด หมายเลขใด เพราะในท้องถิ่นย่อมทราบและรู้จักกันอยู่แล้วว่าใครเป็นใคร และในวันเลือกตั้งจะเป็นวันสำคัญที่ผู้มีสิทธิมีส่วนหนึ่ง จะคอยให้หัวคะแนนมาแจกเงิน จึงจะไปลงคะแนน ดังมีคำกล่าวที่ว่า " เงินไม่มา กาไม่เป็น "

6. ดำเนินการลงคะแนน ณ หน่วยเลือกตั้งที่อยู่ในอิทธิพล ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสุดท้ายในวันที่ผู้มีสิทธิลงคะแนน ณ หน่วยเลือกตั้ง จากการดำเนินการเตรียมการตามขั้นตอนที่ 1 - 5 ไว้แล้ว ณ หน่วยเลือกตั้ง คณะกรรมการส่วนหนึ่งโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการให้ผู้มีสิทธิมาแสดงตัวรับบัตรลงคะแนน การควบคุมบัตรลงคะแนน การนับ และกรอกคะแนน ก็เป็นของฝ่ายที่จัดการเตรียมไว้แล้ว ซึ่งสามารถทำให้การลงคะแนน ณ หน่วยเลือกตั้งนั้นราบรื่นในส่วนที่ไม่

ผิดกฎหมาย คืออำนาจความสะดวกให้ผู้ที่มาแสดงตนโดยถูกต้อง ลงคะแนนในช่วงระยะแรกที่จะรู้จักกัน คือ มีการระดมบริการผู้มีสิทธิที่รับเงิน และมั่นใจว่าจะลงคะแนนให้ฝ่ายของตน และนอกจากนี้กรรมวิธีที่ผิดกฎหมาย คือ

1. ให้พรรคพวกซึ่งถือบัตรประชาชนของผู้อื่น หรือไม่ได้ถือบัตรประชาชนมาใช้สิทธิ โดยกรอกข้อมูลที่มีอยู่ลงในบัตรผู้เลือกตั้ง

2. คณะกรรมการในหน่วยร่วมลงคะแนนแทนผู้มีสิทธิ โดยฝ่ายหนึ่งทำหน้าที่กรอกข้อมูล ผู้มีสิทธิ และคณะกรรมการอื่นทำหน้าที่กาเลขผู้สมัครฝ่ายตนในบัตร และใส่ลงในหีบคะแนน

3. เมื่อหมดเวลาใช้สิทธิ ขั้นตอนต่อไปเป็นการตรวจนับคะแนน ก็สามารถเพิ่มคะแนนให้กับผู้สมัครฝ่ายตนได้อีกโดย

3.1 ขานหมายเลขฝ่ายที่ตนสนับสนุนทั้ง ๆ ที่ผู้มีสิทธิ เลือกหมายเลขอื่น

3.2 ใส่คะแนนให้กับหมายเลขที่ตนสนับสนุน ทั้ง ๆ ที่ผู้ขาน ขานหมายเลขอื่น

การดำเนินการตามขั้นตอนทั้ง 6 นี้ ผู้ดำเนินการต้องเป็นกลุ่มผู้มีอิทธิพลได้รับการร่วมมือจากกลุ่มผู้ใหญ่บ้าน กำนัน นักการเมืองท้องถิ่น ข้าราชการที่มีหน้าที่เกี่ยวกับทะเบียนท้องถิ่น รวมทั้งต้องมีระบบตรวจสอบควบคุมที่ทำให้ประชาชน หรือหัวหน้าคะแนน หรือผู้อื่นที่ไม่เห็นด้วย มีความหวั่นเกรงไม่กล้าต่อต้าน ซึ่งจะให้การดำเนินการเลือกตั้งแต่ละครั้งประสบผลสำเร็จ คือ ผู้สมัครฝ่ายตนได้รับคะแนนสูงสุดได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกครั้งไป

การกระทำผิดกฎหมายเลือกตั้งที่เคยปรากฏพบในจังหวัดชลบุรี

การกระทำผิดกฎหมายเลือกตั้งที่เคยปรากฏพบในจังหวัดชลบุรี โดยเฉพาะเป็นการกระทำผิดซึ่งมีลักษณะพฤติการณ์เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับขั้นตอนในการกระทำผิดทั้ง 6 ขั้นตอนดังกล่าวแล้วนั้น มีทั้ง กรณีผู้ไม่มีสิทธินำบัตรประชาชนของผู้อื่นไปใช้สิทธิ และกรณีเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยเลือกตั้ง ถูกกล่าวหาว่า ทุจริตต่อหน้าที่ ณ หน่วยเลือกตั้งนั้น

สำหรับกรณีความผิดซึ่งคณะกรรมการคะแนนประจำหน่วยเลือกตั้ง ถูกจับกุมดำเนินคดีมี 2 ราย คือ

1. เมื่อ 27 ก.ค.2529 เวลา 10.00 น. เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ทำการจับกุมตัว นายจำนงค์ ชะอุ่มใบ กับพวกรวม 8 คน ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หน่วยเลือกตั้งที่ 7 หมู่ 11 ต.แสนสุข อ.เมือง จว.ชลบุรี โดยกล่าวหาว่า เป็นเจ้าพนักงานทุจริตต่อหน้าที่ โดยเป็นกรรมการตรวจคะแนนจงใจไม่ปฏิบัติการตามหน้าที่ ปรากฏตามสมุดรับคำร้องทุกข์สภ.อ.เมืองชลบุรี ลำดับที่ 1661/2529 ลง 27 ก.ค. 2529

2. เมื่อ 27 ก.ค.2529 เวลา 14.00 น. เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ทำการจับกุมตัว นายมานิต รอดรัตน์ กับพวกรวม 6 คน ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หน่วยเลือกตั้งที่ 2 ต.เหมือง อ.เมือง จว.ชลบุรี โดยกล่าวหาว่า เป็นเจ้าพนักงานทุจริตต่อหน้าที่ โดยเป็นกรรมการตรวจคะแนนแบบจงใจไม่ปฏิบัติการตามหน้าที่ ปรากฏตามสมุดรับคำร้องทุกข์ สภ.อ.เมืองชลบุรี ลำดับที่ 1662/2529 ลง 27 ก.ค. 2529 และเฉพาะนายมานิต ๔ กับพวกทั้ง 6 นี้ยังถูกนายชูชีพ รุ่งเรือง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งกล่าวหาในคดีดังกล่าวอีก 1 คดี คือ คดีที่ 1663/2529 ลง 27ก.ค.2529 เพราะนายชูชีพ ๔ ผู้มีสิทธิไปลงคะแนน แต่ใช้สิทธิไม่ได้ เพราะมีผู้อื่นไปใช้สิทธิแล้ว

พฤติการณ์แห่งคดีที่เกิดขึ้น ก็คือ เมื่อเวลา 10.00 น.และ 14.00 น. ของ 27 ก.ค. 2529 ซึ่งเป็นวันเลือกตั้ง ปรากฏว่ามีผู้มีสิทธิลงคะแนน นำหลักฐานไปแสดงตัวเพื่อใช้สิทธิ หน่วยเลือกตั้งทั้งสอง ปรากฏว่าไม่สามารถใช้สิทธิได้ โดยกรรมการคะแนนปฏิเสธที่จะให้ลง แจ้งว่ามีผู้ใช้สิทธิแล้ว จากการตรวจสอบพบว่า การลงหลักฐานการใช้สิทธิดังกล่าวไม่เป็นไปตามกฎหมาย กล่าวคือ กรรมการประจำหน่วยใช้วิธีการกักไว้หน้า หรือท้ายชื่อผู้มีสิทธิ ไม่ได้กรอกหมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน หรือให้ลงชื่อไว้ กรณีเป็นบัตรเหลือง หรือบัตรข้าราชการ ซึ่งปรากฏว่าตามเวลาดังกล่าวข้างต้นทั้งสองหน่วยเลือกตั้งดังกล่าวมีผู้ใช้สิทธิไปแล้ว ถึงร้อยละ 70 ขึ้นไป

คดีดังกล่าวข้างต้น จังหวัดชลบุรี ได้แต่งตั้งคณะพนักงานสอบสวน ทำการสอบสวน ประกอบด้วยฝ่ายปกครอง และตำรวจ ปรากฏผลคดี ดังนี้¹⁷

1. คดีที่ 1661/2529 พนักงานสอบสวนมีความเห็นควรสั่งฟ้องผู้ต้องหา ตามหนังสือที่ ขบ 0118(2)/2138 ลงวันที่ 29 ธ.ค.2529 อัยการจังหวัดชลบุรี มีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องตามหนังสือที่ ขบ 0025/4677 ลงวันที่ 27 ก.ค.2531

¹⁷ โปรดดู สมุดสารบบคดีอาญา สภ.อ.เมืองชลบุรี คดีที่ 1601-1700 เล่ม 17 พ.ศ.2529, หน้า 61-63.

2. คดีที่ 1662/2529 พนักงานสอบสวนมีความเห็นควรสั่งฟ้องผู้ต้องหา ตามหนังสือที่ ขบ 0018(คด.1)/2842 ลงวันที่ 23 ก.พ.2530 อัยการจังหวัดชลบุรี มีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องตามหนังสือที่ ขบ 0025/4674 ลงวันที่ 27 ก.ค.2531

3. คดีที่ 1663/2529 พนักงานสอบสวนมีความเห็นควรสั่งฟ้องผู้ต้องหา ตามหนังสือที่ ขบ 0018(คด.1)/2843 ลงวันที่ 23 ก.พ.2530 อัยการจังหวัดชลบุรี มีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้อง ตามหนังสือที่ ขบ 0025/4675 ลงวันที่ 27 ก.ค.2531

คณะอนุกรรมการองค์กรกลางเลือกตั้งจังหวัดชลบุรี¹⁸

คณะอนุกรรมการองค์กรกลางจังหวัด ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แทนคณะทำงานฝ่ายต่าง ๆ ทำหน้าที่บริหารงานขององค์กร จัดให้มีสำนักงานและบริหารงบประมาณระดับจังหวัด ตลอดจนการทำบัญชีและการตรวจสอบบัญชีและเสนอแต่งตั้งผู้ทำงานในคณะทำงานองค์กรกลางอำเภอ สรรหาผู้ประสานงานอาสาสมัครและคัดเลือกอาสาสมัครองค์กรกลางติดต่อประสานงานและขอความร่วมมือกับหน่วยราชการ รัฐวิสาหกิจ และองค์กรเอกชนทั่วไป มีนายสุคนธ์ ไชยเจริญ เป็นประธาน และ น.ส.อร่าม ชุมพล นายวัลลภ อนันต์โรจน์วงศ์ และนายเมธี จันทร์จารุภรณ์ (คอจ.ฝ่ายรณรงค์) เป็นรองประธาน โดยแบ่งส่วนงานออกเป็น 5 งาน ดังต่อไปนี้

1. สำนักงานจังหวัด

มีเลขานุการ (น.ส.ดวงเดือน เรืองเกิด) ทำหน้าที่บริหารงานธุรการ งานพิมพ์งานการประชุม การจัดหาวัสดุ จัดรวบรวมข้อมูลพื้นฐานทางการเมืองการเลือกตั้ง การประสานงานองค์กรภายในจังหวัด ประมวลผลงานและรวบรวมผลงานจัดทำรายงานสรุปผล โดยมี น.ส.อรพรรณ วงษ์ทองดี และน.ส.ยุคลธร กิมเส็ง เป็น คอจ.ฝ่ายสำนักงาน และ น.ส.จารึก สุขเจริญ เป็นอนุกรรมการฝ่ายสำนักงาน

2. งานรณรงค์และเผยแพร่

มีหัวหน้างานแผนและเผยแพร่การรณรงค์สอดส่องดูแลและรับแจ้งเหตุวิเคราะห์เป้าหมายและกิจกรรมในการรณรงค์ ผลิตสื่อและรายงานกิจกรรมประสานสัมพันธ์ ปฏิบัติการ

¹⁸ สรุปย่อจาก อนุกรรมการองค์กรกลางจังหวัดชลบุรี, “รายงานผลการปฏิบัติงานขององค์กรกลางจังหวัดชลบุรี,” 8 ตุลาคม 2535.

รณรงค์และประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น รายการวิทยุ การแถลงข่าวทางสื่อมวลชน การจัดเวทีชาวบ้าน ฯลฯ โดยมี คอจ.ฝ่ายรณรงค์ฯ ประกอบด้วย นายบุญชู วิทยาภรณ์ นายอนันต์ วิไลธนารักษ์ นายสุวัฒน์ หลีเหม นายไพโรจน์ อัครพลศานต์ นายธีรยุทธ ไตรวุฒานนท์ นายสมคิด ชัยเพชร นายชูเกียรติ ดิลกรัตนตระกูล นายอนงค์ มั่นมั่งยนต์ นายทรงยศ สุดใจ นายจรุงชาติ ศุภพิชญ์นาม นายพัลลภ ยอดศิริจินดา น.ส.รวิพิมพ์ นิลคำอ่อน นายเด่นดวง คำตรง และนายสิทธิพร ทรัพย์แสนดี โดยมีรูปแบบการรณรงค์และเผยแพร่ ดังนี้

1) หน่วยรณรงค์และเผยแพร่เคลื่อนที่ โดยมีสื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ ดังนี้ วัสดุ โอิ นิตรรคการเคลื่อนที่ ไปสเตอร์รณรงค์ เทปเพลงรณรงค์ประชาธิปไตย สติกเกอร์ เอกสารเผยแพร่

2) ลักษณะการดำเนินงาน ใช้รถกระจายเสียงเปิดเพลงรณรงค์ประชาธิปไตย ไปตามชุมชนต่าง ๆ บริเวณวัด โรงเรียน ร้านค้า ตลอดจนการใช้สื่อและเคาะประตูบ้าน เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจและตื่นตัวมากขึ้นในเรื่องประชาธิปไตย

3) ระยะเวลาดำเนินการ : 15 สิงหาคม 2535 - 12 กันยายน 2535

4) เวทีประชาธิปไตย โดยจัด 2 ครั้ง คือ

- ครั้งที่ 1 : เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2535 เวลา 16.00 - 21.00 น. ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยบูรพา โดยมีผู้สมัครพรรคชาติพัฒนาและพรรคเอกภาพมาร่วมอภิปราย พรรคละ 1 คน โดยมีอาจารย์ ม. บูรพา เป็นผู้ดำเนินการ

- ครั้งที่ 2 : เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2535 เวลา 16.00 - 21.00 น. ณ เวทีกลางแจ้ง บริเวณหน้าศาลากลางจังหวัดชลบุรี โดยมีวงดนตรีโซโปมาแสดงก่อนเพื่อเรียกคน และเชิญผู้สมัคร สส.จากพรรคชาติพัฒนา พร้อมพรรคเอกภาพ และพรรคเสรีธรรม พรรคละ 1 คน โดยมี ดร.จิระ หงษ์ลดารมย์ เป็นผู้ดำเนินรายการ และรองผู้ว่าราชการจังหวัดชลบุรี มาร่วมอภิปรายด้วย

5) การเดินรณรงค์และเผยแพร่ประชาธิปไตย ฝ่ายเผยแพร่ได้จัดให้มีการเดินรณรงค์ขึ้น 2 ครั้ง คือ

- ครั้งที่ 1 จัดที่อำเภอพานทอง ในวันที่ 5 กันยายน 2535 เวลา 08.00 - 10.00 น. โดยนักเรียน กลุ่มแพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่ รพ.พานทอง และประชาชน รวมประมาณ 500 คน และที่อำเภอศรีราชา ในวันที่ 5 กันยายน 2535 เวลา 9.00 - 11.00 น. โดยนักศึกษา คณะเกษตรศาสตร์บางพระ ใช้จักรยานประมาณ 30 คัน มีรถจี๊ปติดเครื่องขยายเสียงนำจากตลาดบางพระไปตลาดอำเภอศรีราชา

- ครั้งที่ 2 จัดที่อำเภอเมือง ในวันที่ 12 กันยายน 2535 เวลา 0.800 - 10.30 น. โดยได้รับความร่วมมือจากนักเรียน นิสิต นักศึกษา ทหาร ตำรวจ พยาบาล ทสพช.

และ ประชาชน เข้าร่วมประมาณ 1,000 คน นำโดยวงดุริยางค์ของ โรงเรียนชลราษฎรอำรุง จากหน้า รพ.ชลบุรี ไปสิ้นสุดที่หน้าศาลากลางจังหวัดชลบุรี

3. งานสอดส่องดูแลการเลือกตั้ง

มีหัวหน้างานประสานงานการสรรหาผู้ประสานงานอาสาสมัคร และคัดเลือกอาสาสมัครเพื่อทำหน้าที่สังเกตการณ์หาเสียงการเตรียมการเลือกตั้ง ประชาสัมพันธ์เป้าหมาย และกิจกรรมขององค์กรกลาง รณรงค์ร่วมกับอาสาสมัครให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสอดส่องดูแลการเลือกตั้ง รับแจ้งเหตุจากอาสาสมัครและประชาชนทั่วไป โดยมี นายประวิทย์ อธิวรราช นายปัญญา มุกดาหาร น.ส.ยุพิน พัดปุย และนายเสรีพล วิรัชกุล เป็น คอจ.ฝ่ายสอดส่องฯ มีภารกิจคือ

- สืบสวนหาข่าวเกี่ยวกับผู้สมัคร ส.ส. ที่มีผู้แจ้งว่ามีการซื้อเสียง โดยเฉพาะผู้สมัครของพรรคชาติพัฒนา
- สืบสวนหาข้อมูลการวางตัวไม่เป็นกลางของข้าราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พนักงานเทศบาล และรัฐวิสาหกิจ ตามที่ผู้แจ้งข่าวมา

จากเอกสารโค้งสุดท้ายของบ้านมนังคศิลา ทาง คอจ. ชลบุรี ได้จัดตั้งหน่วยเฉพาะกิจขึ้น โดยมีศูนย์กลางปฏิบัติงานที่สำนักงานสาธารณสุขมูลฐาน เมืองใหม่ อ.เมือง ชลบุรี ได้ประชุม ปอส.ทุกอำเภอ และให้วางมาตรการไว้ดังนี้

1) จัดตั้งหน่วยเคลื่อนที่เร็ว ประกอบด้วย ปอส. 1 - 2 คน ตำรวจ 2 นาย และรถยนต์ 1 คัน ครอบคลุมไปตามตำบลต่าง ๆ ที่มีข่าวการซื้อขายเสียง

2) หน่วยสื่อสารม้าเร็ว บางอำเภอมีชมรมวิทยุอาสาสมัคร ก็ได้ให้ ออกส. ที่มีวิทยุกระจายไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ และแจ้งข่าวมายังศูนย์ประสานงานอำเภอ

โดยสามารถสรุปรายงานการรับแจ้งเหตุ ดังนี้

1) มีการตรวจสอบรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ซ้ำซ้อน โดยทางองค์กรกลางจังหวัดได้เกณฑ์นักศึกษาหลายสิบคนมาช่วยตรวจสอบจากเอกสารที่หัวหน้าพรรคเอกภาพนำมาให้ ก็พบว่าชื่อซ้ำซ้อนกันจริงหลายร้อยคน

2) ให้ ปอส. หรือ ออกส. ทุกอำเภอช่วยตรวจสอบในพื้นที่ก่อนวันเลือกตั้งและในวันเลือกตั้ง

3) มีรายงานจาก ออกส. อ.สัตหีบ หน่วยเลือกตั้งที่ 3 หมู่ 3 มีบุคคลมาลงคะแนน 3 ครั้ง ในครั้งแรกใช้บัตรประชาชน ครั้งที่ 2 ใช้บัตรข้าราชการ ออกส.ได้แจ้งประธานหน่วย ขณะนี้ทางอำเภอและเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ดำเนินการอยู่

4. งานการเงินและบัญชี

มีเหรียญก (นางรัชณี วิโนทพรรษ์) เป็นหัวหน้าบริหารการเบิกจ่ายงบประมาณให้เป็นไปตามระบบการเงินและจัดให้มีเจ้าหน้าที่ตรวจสอบบัญชีอนุญาตรับรองการทำรายการทางการเงินการบัญชี

5. งานสัมมนาและฝึกอบรม

มีหัวหน้าคณะวิทยากรทำหน้าที่ประสานงานการสัมมนาและการฝึกอบรมวิทยากรระดับจังหวัด การอบรมผู้ประสานงานอาสาสมัครและการอบรมอาสาสมัครองค์การกลาง การเลือกตั้ง โดยมี นายสวัสดิ์ เรืองวิเศษ นายบำรุงศักดิ์ เพ็ชรมันคง และนายเสนาะ สาระกาลิน เป็น คอจ.ฝ่ายฝึกอบรม และนายจิรพันธ์ ศรีรัตน์ เป็นอนุกรรมการฝ่ายอบรม

นอกจากนั้นในรายงานผลการปฏิบัติงานองค์การกลางจังหวัดชลบุรี ฉบับลง 8 ตุลาคม 2535 ได้สรุปปัญหาและอุปสรรคไว้หลายประการที่สำคัญ เช่น

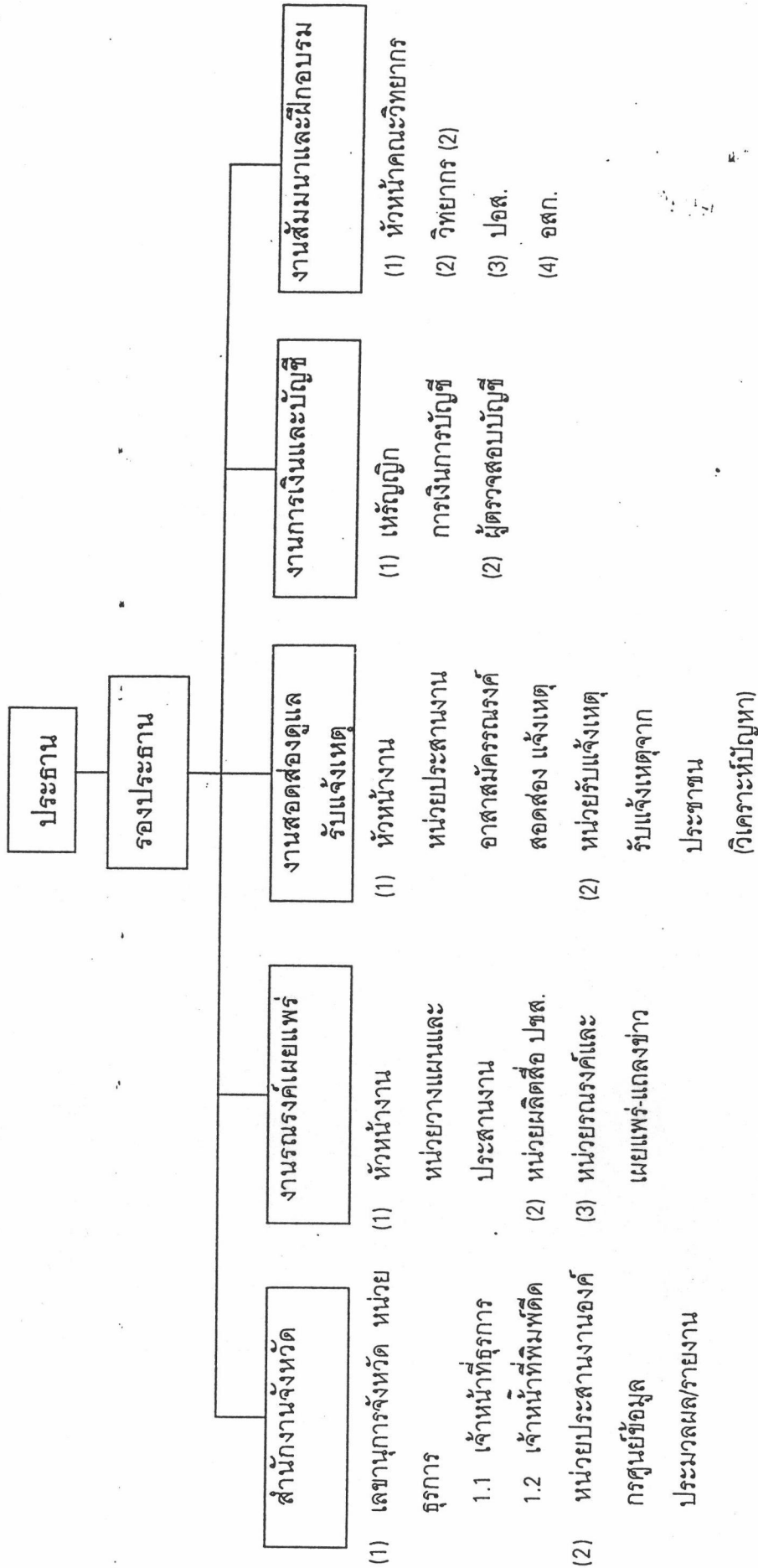
1. การสรรหาคณะกร (อนุกรรมการ, ปอส., อสก. และเจ้าหน้าที่)

- เวลาในการสรรหาน้อย ไม่สามารถรองความเป็นกลาง
- นักศึกษามีไฟเป็นกลางแต่ไม่มีเวลาทำงานในพื้นที่ แต่ อสก.ที่เป็นชาวบ้านมีความเกรงกลัว

2. การรณรงค์และเผยแพร่ประชาธิปไตยของกลุ่มนิสิต นักศึกษาจาก สนนท. จากกลุ่มนักศึกษารามคำแหง, เกरिक เข้าทำงานในพื้นที่โดยอิสระ ไม่มีการควบคุมที่ดี เป็นผลลบลต่อองค์การกลางจังหวัด เพราะถูกโจมตีจากพรรคการเมือง

โครงสร้างแผนงาน

คณะกรรมการองค์การเลือกตั้งจังหวัดชลบุรี
(คอจ.ชลบุรี)

ระบบประสานงานองค์กรกลางชลบุรี

